

Vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na životní způsob rodin s nezletilými dětmi

Jana Černochová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana ČERNOCHOVÁ**
Osobní číslo: **H09054**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na životní způsob
rodin s nezletilými dětmi**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny, práce, zaměstnání a nezaměstnanosti jako sociálního problému, systému sociálního zabezpečení, životního způsobu a spojení rodinného a pracovního života rodiny.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu pomocí techniky polostrukturovaných rozhovorů s cílem zjistit, jak ovlivňuje dlouhodobá nezaměstnanost obou rodičů životní styl rodin s nezletilými dětmi.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GIDDENS A. Sociologie. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-124-4.

KRAUS B., Poláčková V. et al. Člověk - prostředí - výchova. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KREBS V. a kol. Sociální politika. Praha: ASPI, a.s., 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

MAREŠ P. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-901424-9-4.

MATOUŠEK O., Koláčková J., Kodymová P. Sociální práce v praxi. Praha: Portál s.r.o, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

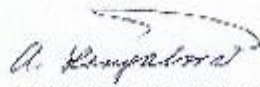
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **22. listopadu 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengátová, Ph.D.

ředitelka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně4.3.2012.....

.....Čermochová.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování záverečných prací;

²⁾ Vysoká škola nevyjádřené zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy;

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být sáz nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může za zveřejnění práce poříznout na své náklady výtisk, opisy nebo rozmnožení.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odjírá-li autor takového díla náhlti svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává neodeřeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školního či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma „Vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na životní způsob rodin s nezletilými dětmi“ se zabývá problematikou dlouhodobé nezaměstnanosti obou rodičů na životní úroveň jejich rodiny. Zachycuje bezprostřední důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti a to v oblasti ekonomické, materiální, psychické i sociální deprivace. Popisuje příčiny dlouhodobé nezaměstnanosti obou rodičů, dopady nízkých příjmů na postavení rodin ve společnosti a absenci téměř veškerých volnočasových aktivit.

V současné době se nejen v naší společnosti, ale také v některých dalších zemích, stává nezaměstnanost palčivým problémem, kterému by bylo potřeba věnovat zvýšenou pozornost. Politika státu by se měla snažit předcházet zejména dlouhodobé nezaměstnanosti, neboť ta může znamenat velké riziko ohrožení sociálních práv občanů a tím i státní moci. Občané dlouhodobě nezaměstnaní si obtížněji hledají práci, jsou obtížněji umístění na trhu práce a výrazným poklesem jejich příjmů se mohou ocitat na prahu chudoby. Tito lidé existují a nutně potřebují naši pomoc, kterou bychom jim měli poskytnout. Řešením by však nemělo být je ignorovat, nebo neúčelně jim pomáhat. Důležitá pro kvalifikovanou a cílenou pomoc je znalost jejich problémů a potřeb. Mělo by být prioritou orgánů státní moci, jim umožnit návrat do plnohodnotného života.

Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmu práce, nezaměstnanost, rodina a životní styl. Praktická část obsahuje tři rozhovory s rodiči nezletilých dětí s cílem zjistit, jakým způsobem ovlivňuje dlouhodobá nezaměstnanost životní způsob jejich rodiny.

Klíčová slova:

práce, nezaměstnanost, rodina, sociální zabezpečení, životní úroveň

ABSTRACT

Thesis on the theme "the Impact of long-term unemployment on the way families with minor children" deals with the long-term unemployment of both parents on the living standards of their families. Displays the immediate consequences of the long-term nezaměstnanosti in the area of economic, material, psychological, and social deprivation. Describes

the causes of long-term unemployment of both parents, the impact low income on the situation of families in society and the lack of almost any leisure activities.

Currently, not only in our society, but also in some other countries, unemployment is becoming less of a problem, which would have been necessary to pay close attention-option. State policy should seek to prevent in particular long-term unemployment, because that may mean great risk of social rights of the citizens and the State power. Citizens of the long-term unemployed have more difficult to find work, they are more difficult to umistite-ní on the labour market and a significant drop in their income may be prompting on the threshold of poverty. These people exist and need our help, we should provide. The solution, however, would not be to ignore them, or help them neúčelně. Important for a qualified and targeted assistance is the knowledge of their problems and needs. It should be a priority of State mo-ci, allowing them to return to a full life.

The theoretical part is focused on the definition of the concept of work, unemployment, family and lifestyle. The practical part includes three interviews with parents of minor children in order to learn how it affects long-term unemployment the way their families.

Keywords: work, unemployment, family, social security, living

Děkuji tímto Mgr. Soni Vávrové PhD. za odborné a trpělivé vedené mé bakalářské práce. Dále děkuji celé své rodině a všem přátelům za pomoc i podporu. Rovněž děkuji svým kolegům v zaměstnání, ve škole, ale zejména svým respondentům, kteří mi věnovali svůj čas, dali mi důvěru a svěřili se mi se svým nelehkým životním údělem.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto: *„Mám dvě ruce: jednu, abych stiskl dlaň těch, s nimiž kráčím, a druhou, abych zvedl ty, kteří padají“.* Guyau

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 PRÁCE, ZAMĚŠTNÁNÍ A NEZAMĚŠTNANOST JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM	14
1.1 PRÁCE	14
1.2 ZAMĚŠTNÁNÍ.....	15
1.3 NEZAMĚŠTNANOST JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM.....	16
1.4 SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ V NEZAMĚŠTNANOSTI	19
2 RODINA JAKO SOCIÁLNÍ A VZTAHOVÁ SÍŤ	21
2.1 FUNKCE RODINY	21
2.2 TYPY RODIN	22
2.3 CHARAKTERISTIKA RODINY S NEZLETILÝMI DĚTMI.....	23
3 VLIV DLOUHODOBÉ NEZAMĚŠTNANOSTI NA ŽIVOTNÍ STYL RODIN	26
3.1 ŽIVOTNÍ STYL	26
3.2 ŽIVOTNÍ STYL A JEHO SLOŽKY	27
3.3 RODINA A ŽIVOTNÍ STYL	30
3.4 DLOUHODOBÁ NEZAMĚŠTNANOST A JEJÍ DOPADY NA ŽIVOTNÍ STYL RODINY	30
3.4.1 Ekonomické důsledky nezaměstnanosti	31
3.4.2 Sociální důsledky nezaměstnanosti	33
3.4.3 Zdravotní důsledky nezaměstnanosti	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	37
4.1 CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
4.2 STRATEGIE VÝZKUMU	37
4.3 TECHNIKA ZÍSKÁVÁNÍ DAT	38
4.4 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	38
4.5 REALIZACE VÝZKUMU A SBĚR DAT V TERÉNU	39
5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	40
5.1 OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ.....	40
5.2 INTERPRETACE DAT	41
5.2.1 Shrnutí výsledků výzkumu	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	51

SEZNAM TABULEK.....	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Téma své bakalářské práce : *Vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na životní způsob rodin s nezletilými dětmi* jsem si zvolila z toho důvodu, že toto téma je v současné době velmi aktuální. Nezaměstnanost bohužel v celé naší společnosti neustále narůstá a zejména dlouhodobá nezaměstnanost přináší velké problémy. Situace je tím horší, pokud jsou nezaměstnaní hned oba partneři a navíc musí vychovávat a živit své děti. Myslím, že se jedná o problém nesmírně složitý s vážnými důsledky nejen finančními, ale negativně se podepisující i na vzájemných vztazích v celé rodině. Dlouhodobou nezaměstnaností se snižuje sociální status rodiny, mění se cíle rodiny, její kontakty, struktura jejího života i jednotlivých dnů. Toto všechno je totiž primárně odvozováno od našeho zaměstnání, od našeho rodinného příjmu.

V důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti se často mění vztahy mezi členy rodiny, je narušen stereotyp rodiny, rodina je izolována od okolí, ztrácí kontakty s ostatními lidmi, přáteli a životní styl rodiny se nechtěně mění. S prodlužováním doby nezaměstnanosti jednoho či dokonce obou rodičů se soužití rodiny stává problematické, domácí zázemí je narušeno, rodina neplní všechny své funkce a činnosti, zvyšuje se celkové napětí v rodinách, rodina se může ocitnout v krizi. Často dochází k úplnému rozpadu rodiny (rozvodu rodičů), kriminalitě, mohou se projevit sebevražedné sklony a v krajním případě může nezaměstnanost vyústit v jednu nejzásadnější komplikaci, jakou je ztráta domova - bezdomovectví (většinou u mužů). Dopady nezaměstnanosti mají vliv na fyzické zdraví i psychickou pohodu rodiny. Rodiče vzniklé problémy mnohdy řeší alkoholem, drogami, popř. léky. Stává se, že zejména matky samoživitelky nezvládnou tíživou situaci v rodině, což v extrémních případech může vyústit až k umístění dětí do ústavní výchovy či náhradní rodinné péče. V posledních letech se také objevuje problematika zadlužení rodin, neboť rodiče řeší nedostatek financí různými rychlými půjčkami, podlehnou „lákadlům“ nabídek soukromých bank na různé typy půjček a nakupují na splátky, v důsledku čehož se časem ještě více zadluží. Dluhy pak nejsou schopni splácet, dochází k exekucím na majetek.

Čím delší je nezaměstnanost rodičům, tím více hrozí riziko, že jejich snaha získat zaměstnání (i za cenu doplnění a zvýšení si vzdělání) bude menší a časem zanikne zcela. U osob, které dosáhli pouze základního nebo jen nízkého vzdělání, jim většinou jejich inteligence nedovolí se více vzdělávat a tím téměř jistě ztrácí šanci najít si vhodné zaměstnání a rodinu zajistit stabilním příjmem.

Všechny tyto negativní jevy mohou mít nesmírný vliv na děti. Myslím tím zejména takové děti, které trvale žijí v nouzi a bídnych podmínkách. Nejenže tíživou finanční situací v rodině trpí a strádají, ale je důležité si uvědomit, že děti chování a jednání rodičů velmi často napodobují, dospělí jsou jim vzorem. Velkou měrou se na budoucnosti dětí podílí prostředí, ve kterém vyrůstají a žijí. Nevhodné rodinné zázemí může mít na děti vliv i na jejich zařazení do společnosti, neboť mívají horší školní výsledky, nedosahují vyššího vzdělání, protože chudoba rodičů může způsobit dosažení nižšího vzdělání dětí (rodiče nemají finanční prostředky na úhradu školného, pomůcek, nákladů spojených s bydlením dítěte mimo domov – internát, koleje, privát), čímž se v dospělosti opět stávají obtížněji umístitelní na trhu práce, případně získají pouze nekvalifikovanou práci.

Samozřejmě, že i z dětí, které vzešly z chudého prostředí a skromných poměrů, mohou vyrůst sluší a vzdělaní lidé, ale svou cestu ke vzdělání (a tím i svému budoucímu zaměstnání) mohou mít velmi trnitou.

Svým postojem k práci a k zaměstnání ukazujeme dětem své postoje a hodnoty, nabízíme jim možnost nápodoby, osobního příkladu a děti tak s námi mohou prožívat naše pracovní úspěchy i neúspěchy. Nezaměstnaností bývají hodnoty jedince i celé rodiny silně ohroženy.

Změna příjmů z placeného zaměstnání, v dávky sociální péče vede k podstatnému snížení životního standardu celé rodiny, člověk je vyloučen z institucí, které dříve pro něj hrály primární roli, celý životní styl a životní úroveň rodiny se mění.

Lidé ve své dlouhodobé nezaměstnanosti ztrácí ve vlastních očích svou cenu, ztrácí vlastní identitu. Trápí je obavy z budoucnosti.

Zaměstnání je tedy prostředkem určitého společenského vzestupu člověka i celé jeho rodiny.

Má práce se bude skládat ze dvou částí a to z části teoretické a části praktické.

V teoretické části vysvětlím s pomocí odborné literatury základní pojmy jako je rodina, funkce rodiny, typy rodin, práce, zaměstnání a nezaměstnanost jako sociální problém, chudoba, systém sociálního zabezpečení a životní způsob rodiny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PRÁCE, ZAMĚSTNÁNÍ A NEZAMĚSTANOST JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM

Práce (myšleno ve smyslu zaměstnání) poskytuje lidem finanční prostředky především na výživu a uspokojení ostatních základních potřeb, ale také na udržení určitého společenského statusu. Buriánek (1996) uvádí, že motivací pro naši práci je zejména finanční odměňování za ni (ať již ve formě mzdy – úkolové nebo časové, případně pohyblivé části mzdy – prémie, odměny, nebo i dalších zaměstnaneckých výhod). Buriánek dále říká, že práce nám může přinášet buď radost (nejen z ní samotné, ale především z jejího výsledku), nebo je taková, u níž jedinec nespátřuje žádný smysl a význam.

V současné době se naše společnost potýká s poměrně velkým problémem nezaměstnanosti. Zvyšuje se nabídka na trhu práce, ale současně se snižuje poptávka po práci. Společně se ztrátou zaměstnání je jedinec nucen přijmout nový status – status nezaměstnaného, což ještě stále řada lidí považuje za status podřadný.

Keller (2010) říká, že u osob dlouhodobě nezaměstnaných dochází k poklesu jejich důvěryhodnosti, banky odmítají jejich žádosti o poskytnutí půjček, vlastníci bytů je odmítají brát si je jako své nájemníky z obav, že nebudou schopni hradit náklady spojené s bydlením.

1.1 Práce

Práce obecně patří mezi základní činnost, kterou člověk jejím prostřednictvím čerpá z přírody prostředky k uspokojení svých základních potřeb v dané kultuře. V moderní společnosti směřuje spíše k získání finančních prostředků, které umožňují nákup celé řady spotřebních statků. Prostřednictvím práce se můžeme seberealizovat.

Práce neznamená jen „dřinu“, jak by mnoho lidí napadlo, práce má i své kladné stránky. Podívejme se na ty, kdo o své zaměstnání přijdou, mnozí jsou ztraceni, deprivováni a dezorientováni. Práce má tedy významný vliv i na psychiku člověka. Ať ji již máme, nebo ji ztratíme.

Placená práce má dle Mareše (1994) tento význam:

- a) Peníze – plat či mzda znamenají pro většinu lidí hlavní zdroj obživy, jsou prostředkem uspokojování jejich potřeb. Když svůj příjem pozbudou, mají obavy z řešení svých každodenních problémů.
- b) Aktivita – zaměstnání poskytuje lidem získávat nové dovednosti, schopnosti, znalosti, či zdokonalovat se v těch, které již mají. Týká se to i práce manuální, stereotypní i rutinní.
- c) Změna – práce nám umožňuje poznat nové prostředí než domácí.
- d) Struktura času – u lidí zaměstnaných se struktura dne přizpůsobuje pracovní době, dává celému dni určitý pevný řád. U těch, kteří práci ztratí se může rozvinout apatie a největším jejich problémem se stává nuda.
- e) Sociální kontakty – v zaměstnání nacházíme nové přátele, spolupracovníky, rozšiřujeme okruh svých známých, máme možnost podílet se na širších činnostech s ostatními kolegy.
- f) Osobní identita – zaměstnání je ceněno pro pocit stabilní sociální identity, pro pocit, že do domácnosti má náš finanční příspěvek velký význam.

Podíváme-li se na tento výčet důvodů, je nám jasné, proč si v případě ztráty zaměstnání přestáváme myslet, že jsme pro naši společnost potřební.

1.2 Zaměstnání

Listopadové události v roce 1989 přinesly České republice převratné změny a to nejen v politickém, ale také ekonomickém zřízení, které se dotkly všech občanů. Zásadní změna společenského uspořádání se projevila v novém pojetí tržního hospodářství, což se dotklo i problematiky trhu práce.

I v dnešní době, kdy je téměř v celém světě finanční a hospodářská krize, je těžké najít pro mnohé zdravé lidi práci, která by odpovídala jejich vlastním představám.

Politickou snahou naší společnosti by proto mělo být budování takových podmínek, aby i budoucí generace mohly žít důstojně.

„Zaměstnání hraje v naší kultuře roli centrální instituce, skrze kterou se definujeme. Cíle, status, sociální kontakty, struktura našeho života i jednotlivých dnů jsou primárně odvozovány z našeho zaměstnání. Naše vzdělání je chápáno jako příprava na zaměstnání a náš volný čas jako regenerace pro další práci v zaměstnání“ (Mareš, 1994, str. 56).

Pokud máme placené zaměstnání, můžeme uspokojovat své základní životní a osobní potřeby. Ztráta zaměstnání může vést k deprivaci, k ztrátě dosavadního postavení a k ohrožení postavení jedince i celé rodiny ve společnosti i v budoucnu. Tento sociální status se může v průběhu života měnit, což Buriánek (1996) označuje pojmem sociální mobilita a říká, že je buď vzestupná nebo sestupná. Vzestupná mobilita znamená, že svou pozici můžeme zlepšit například vzděláním, podnikáním nebo i výhodným sňatkem. Sestupná mobilita vzniká například právě v důsledku propuštění ze zaměstnání. Buriánek (1996) dále uvádí, že lze pozorovat i mobilitu mezigenerační, u které pozorujeme, do jaké míry ovlivňuje postavení rodičů status jejich dětí.

1.3 Nezaměstnanost jako sociální problém

Mareš (1994) uvádí, že události v roce 1989 přinesly zvraty v oblasti politické i ekonomické, které se dotkly nás všech. Tržní ekonomika přinesla naší společnosti nezaměstnanost. Je nutné, abychom se s ní naučili vyrovnat a dokázali pomoci všem, kteří naší pomoc potřebují. Nezaměstnanost je v podstatě přirozeným jevem svobodné společnosti, která je založena na tržním hospodářství a demokracii. Vážným ekonomickým a sociálním problémem se stává v okamžiku, kdy začne být masovou. Nezaměstnanost je velký sociální problém, vysoké procento nezaměstnanosti velmi zatěžuje státní rozpočet, nezaměstnané je nutné zajistit sociálními dávkami a podporami v nezaměstnanosti.

Adaptabilita občanů v návaznosti na uvedené společenské změny klesá v souvislosti s jejich zvyšujícím se věkem, nízkému vzdělání, případně jejich zdravotním postižením, či dlouhodobou nemocí.

Nezaměstnanost není možné nijak jednoduše definovat. Nezaměstnaným bychom mohli nazvat někoho, kdo je bez práce, myslíme tím placené zaměstnání. Mnoho lidí, kteří jsou evidováni jako uchazeči o zaměstnání na úřadu práce, však vykonávají různou jinou produktivní práci, např. pracují na zahradě, opravují dům apod. Spousta dalších lidí pracuje pouze na částečný úvazek a důchodce mezi nezaměstnané neřadíme.

„Definice nezaměstnanosti podle Mezinárodního úřadu práce v Ženevě považuje za nezaměstnaného jen uchazeče o zaměstnání, tedy občana, který není v pracovním nebo podobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani se nepřipravuje soustavně na budoucí povolání a požádal osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání

u úřadu práce v místě svého trvalého bydliště“ (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, str. 299).

Nezaměstnanost nepostihuje všechny skupiny lidí stejnou mírou. Jsou určité okruhy lidí, u nichž je pravděpodobnější, že budou propuštěni a pro které se nové zaměstnání bude hledat velmi těžce. Do těchto rizikových skupin patří například osoby se zdravotním postižením, absolventi škol, kteří nemají praxi, lidé s malou kvalifikací a nízkým nebo žádným vzděláním, lidé předdůchodového věku, osoby opakovaně trestně stíhané, případně příslušníci jiných etnik (zejména Rómové). Téměř neřešitelná je situace u občanů propuštěných z výkonu trestu či u lidí na pokraji společnosti, tj. u osob společensky nepřizpůsobivých, jako jsou bezdomovci, žebráci, alkoholici, drogově závislí, u nichž se kumuluje více handicapů.

Osoby zdravotně znevýhodněné mají možnost najít zaměstnání v různých chráněných dílnách, jejich počet je ale omezen. Jelikož je ale v současné době kladen velký nárok na výkon a produktivitu práce, mají tito lidé stále menší šanci se na trhu práce uplatnit, prodlužuje se doba jejich nezaměstnanosti, mohou se objevit zdravotní, ekonomické i psychické potíže.

U absolventů škol je nevýhodou minimální doba jejich praxe, málo zkušeností nebo vystudovali obor, o který není na trhu práce momentálně zájem. U těchto mladých lidí mohou hrozit výchovné problémy, zvyšuje se možnost asociálního chování.

Lidé s nízkou nebo nulovou kvalifikací u nás v současné době tvoří nejpočetnější skupinu dlouhodobě nezaměstnaných. Tito lidé navíc většinou nemají o zaměstnání žádný zájem, na úřad práce dochází pouze ze zákonné nutnosti, nesnaží se o doplnění vzdělání, jsou trvale závislí na systému sociálních dávek a jsou schopni si popřípadě přivydělat jen „načerno“. Tento stav jim plně vyhovuje, nehodlají na svém postavením nic změnit. Mnohdy si však neuvědomují, že taková příležitostná práce bez řádné pracovní smlouvy bývá záměrně velmi často málo placená a podceňována a nezapočítává se jim ani do důchodového pojištění.

Lidé vyššího věku nesou ztrátu zaměstnání velmi špatně. V tomto předdůchodovém věku se obtížněji a daleko pomaleji vyrovnávají s novou životní situací, cítí se poníženi, nevyužití, zbyteční.

Romové jsou v současné době na trhu práce téměř neumístitelní. Důvodem je jejich nízká úroveň kvalifikace, nedostatečná pracovní morálka a také horší zdravotní stav celé romské populace.

Existují různé typy nezaměstnanosti, které můžeme členit podle rozličných ukazatelů, například dle příčiny jejího vzniku, nebo dle délky jejího trvání.

Mareš (1994) člení nezaměstnanost podle příčin vzniku na :

a) Nezaměstnanost frikční – vzniká v okamžiku, kdy se osoba zaměstnaná vzdá svého zaměstnání dobrovolně, z důvodu hledání platově výhodnějšího místa nebo z důvodu hrozícího propouštění. Tento druh nezaměstnanosti není vnímán jako společenský problém, neboť lze předpokládat, že tito lidé brzy najdou nové zaměstnání. Většinou je tato nezaměstnanost krátkodobá, prodlužování případů této nezaměstnanosti může způsobit nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po práci.

b) Nezaměstnanost sezónní – rovněž bývá krátkodobá, je spojena se střídáním ročních období a závislá na počasí. Charakteristická je pro oblast stavebnictví, zemědělství, rybolov, příp. služby (zejména spojené s turistikou). Rovněž nepředstavuje větší společenský problém.

c) Nezaměstnanost strukturální – vzniká v důsledku nesouladu s nabídkou práce určitého typu a poptávkou po práci. tzn., že mizí mnoho starých odvětví, oborů a řemesel a jsou požadovány nové profese, znalosti, dovednosti a kvalifikace. Pracovní síla je nucena se přizpůsobovat novým požadavkům, což není vůbec jednoduché. Do tohoto typu nezaměstnanosti upadají i vysoce vzdělaní a kvalifikovaní lidé, s mnohaletou zkušeností, praxí, profesní kariérou, bohatými znalostmi, o které však najednou žádný zaměstnavatel nestojí.

d) Nezaměstnanost konjunkturální (cyklická) – je vyvolána v důsledku odbytových potíží (tzv. recesi).

e) Skrytá nezaměstnanost – je taková forma nezaměstnanosti, kdy si nezaměstnaný práci nehledá a ani se neeviduje na příslušném úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. Většinou se jedná o mladistvé nebo vdané ženy, případně osoby, které hledání zaměstnání vzdaly a „unikly“ do studia nebo mateřství a práce v domácnosti.

f) Neúplná a nepravá nezaměstnanost – neúplná nezaměstnanost znamená, že osoba musí akceptovat nabídku práce na snížený úvazek, zkrácenou pracovní dobu, případně musí při-

jmout zaměstnání, které nevyužije plně jejího vzdělání a schopností. Nepravá nezaměstnanost se vyskytuje u lidí, buď kteří, přestože jsou nezaměstnaní, práci nehledají, odmítají ji a záleží jim především na vyčerpání podpory v nezaměstnanosti a nebo u lidí, kteří jsou sice evidováni jako uchazeči o zaměstnání ale pracují nelegálně.

Nezaměstnanost dle doby jejího trvání autor dále člení:

- a) Krátkodobou nezaměstnanost – ta, která trvá méně než jeden měsíc.
- b) Střednědobou nezaměstnanost – trvající déle než 6 měsíců.
- c) Dlouhodobou a opakovanou nezaměstnanost – ta bývá definována různě, s délkou trvání déle než 1 nebo 2 roky. Údaj o délce trvání nezaměstnanosti je důležitý pro vytipování regionů, které mají největší potíže s nezaměstnaností. Dlouhodobá nezaměstnanost je spojena s dalším důležitým jevem, jako je velký výskyt doby opakované nezaměstnanosti v průběhu pracovní éry člověka. Dlouhodobá nezaměstnanost nejvíce postihuje osoby s nízkým vzděláním, osoby s různým zdravotním postižením, imigranty, příslušníky různých etnických skupin.

1.4 Systém sociálního zabezpečení v nezaměstnanosti

Sociální zabezpečení je součástí sociální politiky státu. Znamená podporu státu občanům v jejich nepříznivých životních situacích, které nemohou zvládnout sami svými silami. Jedná se o takové události, které jsou spojeny s nezaměstnaností, chudobou, nemocí, věkem nebo mateřstvím. U některých událostí je zřejmé, že jsou trvalé (nemoc, invalidita, stáří), u jiných je předpoklad, že jsou pouze dočasného charakteru (nezaměstnanost, mateřství).

Sociální zabezpečení tvoří sociální instituce, organizační nástroje a opatření jejichž prostřednictvím se odstraňují a zmírňují nepříznivé životní události občana, nebo jeho rodiny.

Sociální zabezpečení v České republice má tři pilíře. Tyto se liší v tom, jakou nepříznivou situaci občana řeší, ze kterých systémů jsou financovány a jak jsou organizačně zajištěny. Jedná se o tyto systémy :

- 1) Sociální pojištění.
- 2) Dávky státní sociální podpory.
- 3) Systém sociální péče (pomoci).

První pilíř – sociální pojištění - řeší takové situace, na které se může občan pojistit předem. Jedná se o důchodové a nemocenské pojištění. Tento systém je hrazen z pojistného, které pravidelně odvádí zaměstnavatel, zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná. Řeší situace vzniklé ztrátou mzdy, ošetřováním člena rodiny, nemocí, stáří, invalidity a úmrtím rodiče. Tyto dávky vyplácí Česká správa sociálního zabezpečení v Praze.

Dávky státní sociální podpory jsou určeny především pro rodiny s dětmi, kdy je vzhledem k sociální situaci nutné rodinu finančně podpořit. Tyto dávky jsou financovány ze státního rozpočtu, tedy z daní. Jedná se o přerozdělení financí od rodin s vysokými příjmy k nízkopříjmovým, či rodin bezdětných k rodinám s dětmi. Dávky vyplácí příslušné úřady práce a dělí se na ty, které jsou závislé na příjmu (přídavek na dítě, porodné, příspěvek na bydlení) a nezávislé na příjmech (rodičovský příspěvek a dávky péstounské péče).

Od 1. 1. 2012 došlo v rámci Sociální reformy ke sjednocení dávkových agend, čímž dávky sociální péče (které do této doby vyplácely pověřené obecní úřady) převzaly rovněž úřady práce. Tento systém byl i prozatím stále je rozdělen na dávky na ochranu proti chudobě a sociálnímu vyloučení (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc) a na dávky pro občany těžce zdravotně postižené. Prostřednictvím karet sociálních systémů (sKarty), bude možné dávky vybírat z bankomatů, a bude možno jimi platit v obchodech. Tyto karty budou vydávat zdarma příslušné úřady práce. Důvodem zavedením těchto sociálních karet je zabránit zneužívání sociálních dávek. Systém bude napojen na úřady a pokud bude zjištěno, že z nich někdo chtěl zakoupit alkohol či cigarety, bude to důvodem pro snížení, popř. odejmutí dávky sociální péče. Karty také nahradí stávající průkazky pro zdravotně postižené (průkaz TP, ZTP a ZT/P). Úřady práce by měly začít karty vydávat od konce měsíce června 2012.

K velkým změnám došlo u dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením, neboť byly agregovány pouze na dva typy dávek a to na příspěvek na mobilitu a příspěvek na opatření zvláštní pomůcky.

Cílem této Sociální reformy byly nejen ekonomické úspory, ale i zvýšení komfortu klientů z hlediska místní příslušnosti.

V rámci systému sociální péče se řeší takové situace, při kterých občan není schopen sám o sebe pečovat. Tato pomoc je poskytována ve formě sociálních služeb (tu poskytují zejména neziskové organizace, obce či kraje).

2 RODINA JAKO SOCIÁLNÍ A VZTAHOVÁ SÍŤ

Rodina tvoří základ každé společnosti, její hlavní význam spočívá zejména ve výchově dětí. Členy rodiny pojí hlavně láska, určitý citový vztah, důvěra, pospolitost, vzájemná náklonnost a vědomí, že se můžeme jeden na druhého spolehnout. Měli bychom si jeden druhého vážit, vzájemně si pomáhat, mít se rádi a mělo by nám být spolu dobře. Možný (2006) rodinu definuje jako legitimní způsob pro reprodukci a výchovu dětí v dané společnosti. V této souvislosti autor dále hovoří o párové rodině, která vzniká setkáním dvou lidí, ti v sobě naleznou zalíbení, uzavřou sňatek a mají děti.

„Rodinu současnosti je možno považovat za institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby. Základem rodiny ve všech dosud známých společnostech je dyadický pár – muž a žena, tj. nějaká forma manželství nebo partnerství“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 78).

Tato práce bude pojednávat o úplné rodině, tedy o matce, otci a dětech. Matoušek (1993) takovou rodinu nazývá nukleární.

2.1 Funkce rodiny

Rodina i její funkce se v historickém vývoji mění (některé zanikají nebo se naopak rozšiřují), stejně jako postavení žen a mužů v rodině. Některé funkce rodiny přebírá v moderní společnosti stát. Hlavní a podstatný smysl rodiny však přetrvává.

Kraus (2008) uvádí, že mezi nejvýznamnější funkce rodiny patří funkce biologicko - reprodukční. Ta je důležitá nejen pro členy rodiny, ale i pro celou společnost, plození potomků pro zachování lidstva, slouží také k uspokojování sexuálních potřeb. V současné době však dochází k snížení porodnosti dětí, a to většinou z důvodu profesního růstu jejich rodičů a přibývá jedináček. Také věk matek – prvorodiček, se zvyšuje.

Do druhé funkce rodiny řadí autor sociálně-ekonomickou funkci. To znamená, že se její členové zapojují do pracovního procesu a současně se stávají spotřebiteli. Poruchy této funkce způsobují finanční tíseň rodin, k čemuž dochází v souvislosti s nezaměstnaností a zvyšováním cen.

Kraus (2008) dále říká, že ochranná funkce rodiny spočívá v uspokojování potřeb všech jejich členů. Tuto funkci před rokem 1989 plnil především stát a to formou důchodového

pojištění, léčeben pro dlouhodobě nemocné, domovů důchodců apod. Od roku 1990 se po rodině požaduje větší spoluúčast při péči, nemocní jsou dříve propouštěni z nemocnic domů, léčebny zanikají, v nemocnicích byly zrušeny tzv. „sociální lůžka“.

Ve své knize pokračuje tvrzením, že rodina je první skupina, se kterou se dítě setkává. Osvojuje si základní návyky, způsoby chování, formuje se jeho vývoj a připravuje se na vstup do života, na svou vlastní životní dráhu. Rodina zde tedy sehrává jednu z dalších funkcí - socializačně – výchovnou funkci.

Za nezastupitelnou, ničím nenahraditelnou a zásadní funkci rodiny považuje funkci emocionální. Žádná jiná instituce nemůže tuto funkci zastat nebo nahradit. Rodina poskytuje domov, pocit bezpečí a lásky, uznání, vzájemné podpory, zázemí a jistoty. Umožňuje sdílet radosti, starosti i traumata. Ve své rodině odkládáme veřejné role a stáváme se především milujícími rodiči a partnery.

Buriánek (1996) uvádí ještě pak další funkci rodiny a to socializační a akulturační, která zajišťuje dětem vzdělání, výchovu, předává kulturní hodnoty, společenské normy a formuje životní styl.

Dá se tedy říci, že rodina zajišťuje finanční zabezpečení, vytváří výchovné prostředí pro děti, zajišťuje péči o zdraví a výživu a vštěpuje dětem morální hodnoty a postoje. V rodině se předávají zvyky, tradice a rodina dítě vybavuje na začátku jeho životní dráhy určitým statutem (příslušnost k etnické skupině a společenské třídě). Neméně důležité je osvojení si mateřského jazyka, coby prostředku komunikace, dále pak získání základních osobních návyků, jako je hygiena, kultura stolování, chování a oblékání. Buriánek (1996) říká, že díky rodině se včleňujeme do komunity a navazujeme sociální vztahy s ostatními lidmi. Člověka provází rodina po celý život, i když členové rodiny časem zemřou, rodová linie přetrvává. Závislost na rodině časem přechází k osamostatňování se zakládáním nové, vlastní rodiny a životní cyklus bývá zakončen péčí a starostmi o staré a mnohdy nemocné rodiče. Roste význam rozšířené rodiny, generace mezi sebou navzájem spolupracují.

2.2 Typy rodin

Kraus (2001) rozděluje rodiny podle schopností vyrovnat se s funkcemi, které by měla plnit a to na :

- Funkční: tj. rodina, které se daří plnit všechny funkce, splňuje všechny požadavky, v rodině vládne harmonie, její členové jsou schopni navzájem spolupracovat. Matoušek (1993) k tomuto typu rodiny dodává, že jde o tzv. neklinickou rodinu, v rodině panuje živá komunikace, obohacena je humorem, lidé se radují ze své blízkosti, provoz domácnosti probíhá bez potíží.
- Dysfunkční: tj. rodina, ve které občas dojde k poruše v plnění jedné či více funkcí, v rodině jsou sice problémy, ale rodina je schopna tyto problémy svými silami sama řešit, a není závažným způsobem narušen vývoj dětí nebo ohrožen život rodiny.
- Afunkční rodina: tj. rodina, ve které již dochází k závažným poruchám plnění jejich funkcí, je narušen běžný chod rodiny, rodina se rozpadá a je výrazným způsobem narušována výchova a zdravý vývoj dětí. Může dojít k umístění dítěte do náhradní rodinné, popř. ústavní výchovy. Matoušek (1993) k tomuto typu rodiny říká, že tato rodina bývá v péči odborníků, v rodině vládne zmatek, rozdělení rolí není jasně stanoveno, chod domácnosti je chaotický a komunikace mezi jejími členy je minimální.

Kraus (2001) dále říká, že z hlediska sociologů lze rodiny dále dělit na :

- Nukleární, nebo-li jadernou, to je ta, kterou představují rodiče a jejich děti ať již vlastní nebo adoptované.
- Rozšířenou, nebo-li velkou, ta je doplněna o další její členy (tzn. prarodiče a ostatní příbuzné, jako tety, strýce, bratrance a sestřenice).
- Orientační a prokreační. Orientační rodina je taková, ve které se narodíme a ve které jako dítě vyrůstáme. Prokreační je nová rodina, kterou později se svým partnerem zakládáme.

2.3 Charakteristika rodiny s nezletilými dětmi

Kraus (2001) ve své knize charakterizuje rodinu těmito znaky:

- a) Hodně funkcí rodiny přebírají různé státní instituce, například školy.
- b) Mnoho rodičů spolu žije bez uzavření manželství, neformálně, sňatek není nutný pro rodinné soužití.

Možný (2006) dodává, že v poslední době mladí lidé odkládají sňatek i založení rodiny, mnoho dětí se rodí mimo manželství. Dále říká, že v minulosti bylo soužití bez sňatku po-

važováno za „manželství na zkoušku“ (Možný, 2006, str. 257). V současnosti společnost tyto svazky toleruje.

c) Vlivem antikoncepce se rozvíjí plánované rodičovství a klesá umělých přerušení těhotenství. Žena sama si může určit kdy a kolik bude mít dětí.

d) Dochází k prodlužování délky života, děti žijí déle se svými rodiči ve společné domácnosti.

e) Partneři se stávají rodiči v pozdějším věku, děti mívají mnohdy až po několika letech společného soužití. Věk prvorodiček stoupá.

Současnou rodinu Kraus (2008) doplňuje v další knize o tyto znaky:

a) Demokratizace rodiny - muž již nemá v rodině výsadní postavení; některá práva získala i žena, došlo ke změně rolí.

b) Rodina je více uzavřena a izolovanější (sousedské vztahy ztrácí na významu, rodina má tendenci se uzavírat před moderním světem do svého soukromí, neboť v zaměstnání jsou na lidi kladeny větší nároky a doma pak chtějí mít „klid“).

c) Rodina se zmenšuje, počet dětí v rodinách se omezuje a je více osamělých žen.

Možný (2006) dodává, že ženy, kterým velmi záleží na jejich zaměstnání a kariéerním růstu, se často rozhodnout děti nemít vůbec.

d) Dezintegrace (spousta rodin se jen „míjí“, nemají čas si společně popovídat, podělit se o své radosti, ale i starosti).

e) Rodiče bývají většinou časově velmi zaneprázdnění v důsledku pracovních aktivit, na děti mají mnohem méně času než v minulosti. Tuto skutečnost si mnohdy „vykupují“ poskytováním velkého kapesného dětem a kupováním nákladných dárků. To však může časem vést k deviantnímu chování dětí, jako je užívání alkoholu a drog, neboť děti mají mnoho volného času, jehož „kvalitu“ rodiče nemají čas kontrolovat.

f) Rodina je většinou dvoukariérová, díky emancipaci a vzdělanosti žen. I ženy chtějí mít ve společnosti určité postavení.

g) Patříme mezi země s nejvyšším počtem rozvodů (každé druhé manželství se rozvádí, vznikají nová manželství, partneři se často střídají, děti žijí s nevlastními sourozenci). Touto krizí rodičů děti velmi trpí, nezřídka dochází k psychickým i sociálním deviacím.

V dnešní době je vůči rozvodům velká tolerance, v minulosti byly rozvedené rodiny velmi stigmatizovány.

Možný (2006) říká, že rozvod je v našem státě jediný právní způsob ukončení manželství. Jako další možné způsoby ukončení nebo přerušování manželského soužití popisuje Goode In (Možný, 2006) tyto:

- Rodinu opustí jeden z partnerů.
- Rodiče spolu sice žijí, ale nekomunikují, nespolupracují a nedodávají si citovou podporu.
- Jeden z rodičů je dlouhodobě nepřítomen, např. z důvodu výkonu trestu nebo je dlouhodobě v zahraničí.
- Některá důležitá funkce zaniká, v důsledku fyzické nebo emocionální patologie jednoho z partnerů.

h) Rodiny se socioekonomicky diferencují (mnoho domácností má nižší příjmy, problémy řeší „rychlými půjčkami“, čímž se ještě více zadlužují, což může vést až k sociálnímu vyloučení). Děti ze sociálně slabých rodin se často stávají terčem posměchu i šikany od svých spolužáků.

3 Vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na životní styl rodin

Každý jedinec má svůj osobitý styl a způsob života. Ten je ale ovlivněn celou společností i dobou, ve které člověk žije. Dufková (2008) obecně vymezuje pojem životní styl jako způsob, kterým člověk žije. Tj. jaká je úroveň jeho bydlení, jak se stravuje, jaká je míra jeho dosaženého vzdělání, jaký má způsob chování, komunikace, jaká je péče o jeho děti, jakým způsobem tráví volný čas a jaký vztah má k přírodě.

Dufková (2008) dále říká, že životní styl ovlivňují dva faktory:

1. Faktor vnější – to jsou společností dané podmínky.
2. Faktor vnitřní – to je osobnost člověka jako takového, jeho potřeby, hodnoty, životní zkušenosti, znalosti a touhy.

3.1 Životní styl

Pojem životní styl je poměrně obtížné definovat, neboť je celkem obšírný. Životní styl bychom mohli charakterizovat jako veškerou činnost nebo zvyklosti, které vykonáváme. Patří sem práce, kterou vykonáváme, naše vzdělání, sociální kontakty, lokalita, ve které žijeme, naše sociální postavení, ale také způsob trávení volného času, vybavení domácnosti, způsob a kulturu našeho stravování i hodnoty, které preferujeme. Nebo je možné říci, že se tedy jedná o souhrn našich každodenních praktik, stereotypů, rituálů, způsobů chování i trávení mimopracovních aktivit. Životní styl výrazně ovlivňují hromadné sdělovací prostředky, jsme schopni svůj životní styl v souvislosti s vývojem společnosti, nových životních podmínek i „módy“ měnit. Životní styl i životní úroveň rodin závisí nejen na výši příjmů a majetku v rodině, ale také na vzdělanosti i profesi rodičů (neboť jejich příjmy zpětně ovlivňují životní styl i životní úroveň rodiny) a i na životním stylu jejich původní rodiny.

„Vzdělání a prestiž povolání jsou další dva ukazatele, jež doplňují konstrukci ukazatelů souhrnných, označovaných jako SES (socioekonomický status)“ (Možný, 2006, str. 95). Jako třetí ukazatel uvádí příjem.

Odlisný životní styl najdeme tedy například u vysokoškolsky vzdělaných lidí, u lidí s dělnickou profesí, profesionálních sportovců, studentů nebo osob ve starobním důchodu.

3.2 Životní styl a jeho složky

Buriánek (1996) řadí do životního stylu zejména volnočasové aktivity, které rozděluje na aktivní a pasivní. Do aktivních zařazuje například sportovní činnosti, taneční aktivity, turistiku a pěstování různých zájmů, zálib a koníčků. O poslechu hudby, sledování televize, návštěvy kina a divadla nebo návštěvách restaurací, hovoří jako o pasivních činnostech.

Dufková (2008) řadí volnočasové aktivity do těchto skupin:

- Kulturní – sem patří např. návštěvy divadel, koncertů, výstav, galerií, sledování televize, poslouchání rozhlasu, ale také činnosti, kdy člověk sám něco vytváří – malování, hraní na hudební nástroje, ruční práce.
- Sportovní – tj. všechny druhy sportu, včetně adrenalinových.
- Sociální – souvisí se vzájemnými návštěvami ať již příbuzných, nebo přátel doma nebo v kavárnách, vinárnách, či účast na plese, taneční zábavě.
- Vzdělávací – sem patří sebevzdělávání, četba literatury, návštěva přednášek, besed, návštěva různých zájmových kroužků, celoživotní studium apod.
- Veřejné – např. účast na politických akcích, demonstracích.
- Rekreační – tzn. chalupaření, houbaření, péče o zahradu, kutilství.
- Hobby – tj. veškerá amatérská činnost, kterou člověk dělá pro radost, zdarma, ze zájmu (sběratelství různých věcí, rybaření, modelářství).

Společně trávený čas rodiny jakož i veškeré její aktivity jsou nesmírně důležité pro celkový rozvoj i výchovu dětí. ...*“prázdné trávení volného času vystupuje jako rizikový faktor“*. (Buriánek, 1996, str. 98).

Duffková (2008) ve své publikaci dělí životní způsob do čtyř kategorií:

- Na běžné, zásadní činnosti (většina z nás vykonáváme stejným způsobem celou řadu činností).
- Na hodnoty, či morálku (každý z nás má určitý způsob chování, jednání a zásad).
- Na sociální vazby (každý máme určitou sociální síť, své přátele, známé, kamarády a jsme příslušníky určitých sociálních skupin).

- Na způsob trávení volného času (tzn. návštěva kulturních akcí – kino, divadlo, výstavy, rekreační činnosti – turismus, chataření, houbaření nebo koníčky – rybaření a zahrádkaření).

„Všechno to, co si člověk z kultury osvojí a prakticky v životě uplatní, formuje jeho životní styl“ (Buriánek, 1996, str. 97).

Duffková (2008) tvrdí, že životní způsob úzce souvisí s životními podmínkami. Ty člení na:

1. Geografické a ekologické - sem patří například území, ve kterém se daná společnost nachází, klimatické podmínky dané oblasti, znečištění krajiny, případně přírodní zdroje surovinného bohatství.

2. Biologické - tzn., že závisí na věku, pohlaví a zdravotním stavu člověka.

3. Demografické – životní styl souvisí s tím, co se týká vztahů v rodině (sňatečnost a rozvodovost), s porodností a úmrtností, s migrací osob a hustotou osídlení.

4. Sociálně politické a politické – životní styl úzce souvisí se sociální politikou země, se sociální stratifikací, i s politickým uspořádáním (jiné podmínky jsou například v období míru a jiné v období válek).

5. Kulturní – záleží na kulturní vyspělosti dané společnosti, na jejích tradicích a preferovaných hodnotách.

6. Technologické – tzn., že životní způsob ovlivňuje také zavádění nových technologií, např. počítače, internet, ale také různé pracovní nástroje a pomůcky.

Kraus (2001) dělí životní styly do tří skupin:

- Pracovně orientovaný styl – prioritou pro člověka je jeho zaměstnání, práce a volný čas je vnímán jako nedůležitý, sloužící k odpočinku.

- Hedonistický styl – pro člověka je prvořadý volný čas, rodina, zaměstnání je považováno pouze za prostředek k financování volnočasových aktivit.

- Celistvý styl - odděluje od sebe oblast práce a volného času.

Kraus (2001) dále uvádí, že mezi faktory, které utváří životní styl patří:

- Objektivní faktory – ty vychází ze stavu společnosti, tzn. jsou dány ekonomickou situací společnosti i jejími politickými poměry. Životní styl rodiny ovlivňují tradice, které se do

rodiny promítají. Každá rodina má své určité zvyklosti, způsob stolování, trávení volného času, svůj způsob výchovy dětí. Tyto návyky pak naše děti přenáší do dalších generací. Dalším ovlivňujícím faktorem je technický rozvoj a pokrok země. Většina rodin se v rámci svých možností snaží uniknout z „přetechnizovaného“ světa a anonymity svých sídlišť na venkov, na chaty a chalupy.

- Subjektivní faktory – zde se jedná o potřeby a zájmy jednotlivých rodin i jedinců, související s jejich pohlavím, vzděláním i zdravotním stavem. Jiný životní styl najdeme u osob se zdravotním postižením, či osob závislých na alkoholu nebo drogách. Jiná životní úroveň bývá u lidí, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání, než tomu bývá například u dělnických profesích, či osob dlouhodobě nezaměstnaných. Způsob života také poznamenává typ profese v návaznosti na jejich pracovní rytmus. Jiný je u osob, které pracují na směny nebo různé turnusy (letušky, piloti).

Kraus (2001) rovněž říká, že činnosti v oblasti životního stylu lze dělit do pěti základních kategorií a to na:

- Zaměřené na přípravu na profesi a zaměstnání (tj. patřičné vzdělání, nástup do zaměstnání, profesní růst).
- Spojení s rodinou (tj. hledáním vhodného partnera, založení rodiny a výchova dětí).
- Oblast zájmovou (tj. aktivita v oblasti koníčků, zájmů, formy relaxace a odpočinku).
- Činnost v oblasti společenského života (tj. podílení se na společenském životě a participace na politickém životě).
- Oblast týkající se zajištění osobních potřeb (tj. zejména hygiena a biologické potřeby).

Další členění životního způsobu z pohledu zaměření prováděných aktivit na:

1. *přírodu, resp. fyzikální prostředí,*
2. *práci, vytváření hodnot,*
3. *sebe,*
4. *sociální okolí, ostatní lidi, vztahy.* (Kraus, 2001, str. 157).

Životní styl se mění současně s vývojem celé společnosti, podléhá času, mění se s přibývajícím věkem osob, pohlavím i jejich zdravotním stavem. Osobní hodnoty člověk v průběhu

svého života přehodnocuje a mění jejich žebříček. Životní styl je jiný také u rodin pouze s jedním dítětem než u rodin s více dětmi.

Dlouhodobá ztráta zaměstnání a tím i výrazný pokles příjmu rodiny znamená podstatné snížení životní úrovně i životního stylu celé rodiny. Situace se s přibývajícím délkou nezaměstnanosti postupně zhoršuje.

„Zejména dlouhodobá nezaměstnanost je zaručenou vstupenkou do světa chudoby a nouze“ (Mareš, 1994, str. 63).

3.3 Rodina a životní styl

Kraus (2001) uvádí, že každá rodina má svůj osobitý způsob života, který souvisí s hodnotami, plány a ideály, které by ráda uskutečňovala.

Životní styl ovlivňuje historický vývoj země, tradice, kulturní vyspělost i ekonomická situace určité společnosti. Nevyjadřuje tedy jen úroveň života jednotlivé rodiny, ale celé společnosti. Životní styl rodiny ve městech se liší od způsobu života rodin na venkově, odlišné jsou i životní styly různých národů a států i světadílů.

Na prvním místě bychom tedy mohli zařadit do životního stylu naše zaměstnání, neboť toto, jak uvádí Buriánek (1996) tvoří stále ještě důležitou složku našeho životního způsobu. Čas, který nám zůstává po vykonání veškerých pracovních povinností (ať již v zaměstnání, či práce v domácnosti) můžeme chápat jako čas volný. O vyplnění tohoto času si rozhoduje každý z nás sám, je to tedy souhrn veškerých činností, které vykonáváme ze svého svobodného rozhodnutí a také proto, že nás baví, jsou naší zálibou. Můžeme jej vyplnit například různými vzdělávacími, kulturními nebo sportovními aktivitami, cestováním. Můžeme se také angažovat ve veřejném životě.

3.4 Dlouhodobá nezaměstnanost a její dopady na životní styl rodiny

Náhlá ztráta zaměstnání může být velmi nepříjemná a bolestivá. Prvním důsledkem je ztráta příjmu, či jeho podstatné snížení, člověk se stává závislý na výši podpory v nezaměstnanosti. Po ukončení podpůrní doby je odkázán na systém sociálních dávek a dávek pomoci v hmotné nouzi.

„Reakce na ztrátu zaměstnání se někdy přirovnává k reakcím na ztrátu blízkého člověka: je prý možné rozlišit fázi odmítání, hněvu, popření, hledání viníka, deprese a postupného posunu ke smíření a zotavení ze ztráty“ (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, str. 303).

3.4.1 Ekonomické důsledky nezaměstnanosti

„Chudoba jde ruku v ruce s nezaměstnaností, která opět zesiluje chudobu“ (Mareš, 1994, str. 82). Chudoba nemusí trvat po celý život, spousta chudých lidí zažila lepší časy a spousta lidí má naopak šanci, že se jejich situace zlepší. Pro spousta lidí je ale bohužel chudoba trvalá, což se týká převážně osob dlouhodobě nezaměstnaných. Chudobou se dá označit určité postavení člověka, který trpí nedostatkem potravin, ošacení, nevyhovujícím bydlením apod.

Krebs (2007) tvrdí, že chudoba vzniká :

- Z nízkých příjmů (mzdy) – příčinami mohou být např. nízká úroveň vzdělání, případně rozdílné schopnosti, inteligence, píle, pracovitost, osobní vlastnosti apod. Nízké výdělky ovlivňují rovněž různé zdravotní omezení či handicapy nebo diskriminace (rozdílná mzda u migrantů a domácího obyvatelstva, nebo u mužů a žen).
- Z nezaměstnanosti – zejména dlouhodobá nezaměstnanost může vést k chudobě a to až i do stáří, v důsledku nízkých starobních důchodů.
- Z rozdílného vlastnictví majetku.

Chudobu Mareš (1999) dělí na absolutní a relativní nebo také objektivní a subjektivní:

- O absolutní chudobě hovoří v případě, kdy člověk není schopen uspokojovat své základní osobní potřeby jako je zajištění potravy, bydlení, ošacení a zdraví. V tomto případě může dojít k ohrožení existence člověka a může hrozit smrt. Hranice absolutní chudoby se v souvislosti se změnou společenské úrovně nemění. Tento druh chudoby se vyskytuje spíše v chudých rozvojových zemích.
 - O relativní chudobě Mareš (1999) tvrdí, že je to stav, kdy člověk nebo rodina sice uspokojují své nejzákladnější potřeby, ale na daleko nižší úrovni než je průměrná úroveň v daném státě. Jedná se např. o sníženou úroveň bydlení, nemožnost hradit si spoření, nedostatečné vybavení domácnosti předměty dlouhodobé spotřeby či horší složení stravy.
- „Relativní chudoba je založena na porovnání standardu chudých a těch, kdo chudí nejsou“

(Mareš, 1999, str. 111). To tedy znamená, že jedinec své potřeby uspokojuje, ale současně se cítí být ze společnosti vyloučen. Tento druh chudoby je spojován s nedostatkem pracovních příležitostí a také s dlouhodobou nezaměstnaností.

- K objektivní chudobě Krebs (2007) dodává, že je určena zejména státem, je tedy dána zvenčí. Stát určuje jaké skupině lidí, v jakém rozsahu, za jakých podmínek a kterými institucemi bude poskytnuta pomoc.

- O subjektivní chudobě Krebs (2007) říká, že nastává v případě, kdy člověk sám hodnotí svůj současný stav; jde tedy o individuální pocity jedince v dané společnosti i době. Toto hodnocení nemusí být stejné s objektivní chudobou. Jedinec se domnívá, že své potřeby není schopen uspokojovat dle svých představ a srovnává svoji situaci s lidmi bohatými. Jedná se tedy o osobní pocity a vlastní názory osoby; tyto se poté objektivně zjišťují a srovnávají s příjmem v rodině, velikostí rodiny a státem stanovenou hranicí životního minima.

„Obvykle tento subjektivní pocit chudoby závisí na porovnání toho, co jedinec či domácnost skutečně má, např. s tím:

- *co chce, čeho chce dosáhnout (jaké má aspirace),*

- *co si myslí, že si zaslouží (co je spravedlivé, aby měl),*

- *co si myslí, že skutečně potřebuje (nezbytný standard),*

- *co mají druzí (vliv určité společenské komparace) apod.“* (Krebs, 2007, str. 108).

Koncept subjektivní chudoby není tedy přesný. Někteří se cítí být chudými, přestože chudí nejsou (chtějí být bohatší) a jiní jsou chudí skutečně, ale chudobu nepocítují, jsou vděční i za to málo, co mají (migranti).

Důsledky chudoby přináší celou řadu deprivací. Dochází k sociální izolaci od přátel, od vzdělání, rodiny nemají možnost trávit dovolenou mimo svůj domov. Chudoba přináší nezřídka také bezdomovectví.

Keller (2010) ve své knize píše o chudobě, ve které se odkazuje na autora Paugamema (2005), který uvádí tři typy chudoby :

- Integrovaní – chudí nejsou jenom jedinci, nýbrž celá společnost a proto nedochází k stigmatizaci chudých. Nedostatečnou sociální podporu státu nahrazují přetrvávající silné ro-

dinné i komunitní vztahy a pouta, neboť tento druh přetrvává po celé generace. Tento druh chudoby převládal v 19. – 20. století, nyní se vyskytuje ve spoustě chudých zemích.

- Marginální – chudoba téměř neexistuje, objevuje se spíše výjimečně. Chudých je minimum, společnost se o ně téměř nezajímá, ale současně bývají velmi stigmatizováni. V Evropských zemích nastal tento druh chudoby po několika letech druhé světové války
- Diskvalifikující – díky dlouhodobé nezaměstnanosti dochází k nárůstu chudých. „*Šokem je především pro samotné postižené, protože ti zpravidla vyrůstali v docela zajištěných poměrech a nyní zažívají nečekaný, nejednou velice strmý sociální pád*“ (Keller 2010, str. 150). Celá společnost se obává budoucnosti, do obtížné životní situace se může dostat kdokoliv.

Chudoba tedy znamená sociální vyloučení a trvalou závislost na různých typech státní podpory.

3.4.2 Sociální důsledky nezaměstnanosti

Dle Matouška (2005) ztrátou zaměstnání dochází ke změně životní úrovně a ztrátě dosavadního i budoucího sociálního statusu jednotlivce a celé jeho rodiny.

„*Status - Prestiž, kterou má určitá skupina v očích jiných členů společnosti. Obvykle je spojena s charakteristickým stylem života – způsobem chování, který se od členů dané skupiny očekává*“ (Giddens, 1999, str. 554).

Pozice nezaměstnaného je společností vnímána jako podřadná, neboť nezaměstnaný většinou není schopen udržet svůj dosavadní životní standard, nemůže si dovolit to co dříve (omezuje nákupy jen na ty nejnnutnější, nemá finance na společenské akce, dovolené, své záliby apod.). Klesá tedy životní úroveň jedince, případně celé rodiny, neboť žít pouze z podpory v nezaměstnanosti nebo sociálních dávek znamená velké finanční problémy.

Nezaměstnanost se tedy netýká jen toho, kdo ztratil zaměstnání, ale může způsobit rodinnou krizi, trvale narušit či rozbít vztahy mezi členy celé rodiny, má vliv na sňatečnost i porodnost. V průměrných a běžných rodinách existuje představa, že živitelem rodiny bývá muž a ten v důsledku ztráty zaměstnání může pozbýt své dominantní postavení v rodině. Nezaměstnaný člen rodiny může mít na ostatní členy svou neustálou přítomností rušivý vliv a také se u nezaměstnaných mužů očekává, že budou více v domácnosti pomáhat, čemuž se spousta mužů brání.

Keller (2010) říká, že problémy s nezaměstnaností nemusí zákonitě končit rozvodem manželství, ale že zhoršuje manželské vztahy i vztahy rodičů s dětmi. Rodina se více od svých příbuzných izoluje, zejména u mužů dochází k tomu, že kontakty sami přerušují, neboť se cítí „pokoření“. V mnoha případech se také stává, že příbuzní i rodiče své nezaměstnané děti „odepíší“.

Časté střídání období zaměstnanosti s nezaměstnaností vede také k problémům, souvisejícím s bydlením.

„Získat vlastní bydlení, udržovat ho v dobrém stavu a dále zhodnocovat je možné jen při pevném zaměstnání“ (Keller, 2010, str. 97).

Rodiny, které jsou dlouhodobě závislé na sociálních dávkách jsou mnohdy nuceny si hledat levnější bydlení, např. v městských nebo lacinějších, skromnějších, příp. chátrajících bytech, které bývají umístěny většinou v okrajových částech měst, velmi vzdálených od center měst, s nižší občanskou vybaveností (nízká úroveň škol, špatná síť sociálních služeb, nevyhovující čistota okolí, dětských hřišť i větší nemocnost obyvatel). Navíc rodiny, které žijí na okraji majoritní společnosti časem ztrácí sílu i motivaci řešit svou nepříznivou životní situaci. Tyto všechny skutečnosti mohou jedince později stigmatizovat při hledání vhodného zaměstnání.

Jak uvádí Mareš (1994), společnost očekává od nezaměstnaného, že bez ohledu na své finanční potíže bude plnit své závazky, a že se bude co nejvíce snažit svou situaci změnit. Veřejnost tedy vyvíjí velký tlak na to, aby nezaměstnaný věnoval co nejvíce času aktivnímu hledání nového zaměstnání a to nejen prostřednictvím inzerátů či úřadů práce, ale zejména osobní návštěvou podniků a firem nebo rozesíláním svých životopisů.

Dlouhodobě nezaměstnané vnímá veřejnost jako „lenochy“, kteří budou raději pobírat sociální dávky, než by přijali jakoukoli práci za jakoukoli mzdu. Tyto postoje veřejnosti vedou k snižování výše podpor v nezaměstnanosti, zkracující se podpůrčí době a i k redukci sociálních dávek.

3.4.3 Zdravotní důsledky nezaměstnanosti

Mareš (1994) dále říká, že již v průběhu 30. let byly prováděny průzkumy, které zjišťovaly souvislosti mezi nezaměstnaností a zhoršováním zdravotního stavu. V té době se pozornost zaměřila na podvýživu, nedostatečnou stravu a onemocnění s nimi související. V současné

době stát zajišťuje systémem sociálních dávek zajištění životního minima lépe, proto se uvedené fenomény vyskytují jen minimálně. Spíše se vyskytují onemocnění způsobené v důsledku stresu, přidávají se další nepříznivé faktory – kouření, užívání léků, drog a abúzus alkoholu.

Mareš (1994) rovněž uvádí, že ne každý člověk při ztrátě zaměstnání upadne do chudoby (například lidé s úsporami, manažeři). Psychiku lidí narušují finanční obavy, člověk je vyloučen z institucí, které byly dříve v jeho životě dominantní. Dostávají se pocity podřadnosti a strach z budoucnosti. Nezaměstnaní bývají úzkostnější, trpí poruchami spánku. Jedním z nejhůře prožívaných stavů vyplývajících z nezaměstnanosti je nuda.

Stres, úzkost, bezvýchodnost situace a psychické napětí mohou vést až k sebevražedným pokusům.

Mareš (1994) popisuje, jak se může nezaměstnanost pojit s vyšším výskytem sebevražd, případně sebevražd demonstrativních.

Dále může nezaměstnanost vyvolat deprese, nadměrnou konzumaci alkoholu, léků nebo drog, kriminální delikty a rodinnou krizi. Nezaměstnaní čas tráví také například u hracích automatů nebo vysedávají u televize. Tyto jevy mohou vznikat v důsledku velkého množství volného času a s tím související nudy a měnícího se vnímání času. Nezaměstnaným čas plyne mnohem pomaleji než pracujícím, postupně jim splývají všední dny s víkendy a svátky, dny se jim neskutečně vlečou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V teoretické části své práce jsem popsala pojmy, které úzce souvisejí s problematikou práce, zaměstnání a nezaměstnanosti, nevynechala jsem ani systém sociálního zabezpečení v nezaměstnanosti, věnovala jsem se definici pojmu rodina a ve své poslední kapitole jsem se zabývala vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti na životní styl rodin s nezletilými dětmi.

Následující kapitoly budou věnovány vytyčení hlavního výzkumného cíle, zdůvodnění zvolené strategie výzkumu, technice získávání dat a výběru výzkumného vzorku.

V praktické části jsem zkoumala, jak ovlivňuje dlouhodobá nezaměstnanost obou rodičů životní styl rodiny s nezletilými dětmi.

4.1 Cíl výzkumu, výzkumný problém a výzkumné otázky

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaký vliv má dlouhodobá nezaměstnanost obou rodičů na životní způsob jejich rodiny, ve které vyrůstají nezletilé děti.

Hlavní výzkumná otázka : Jak ovlivňuje dlouhodobá nezaměstnanost obou rodičů jednotlivé oblasti života rodiny s nezletilými dětmi?

Hledala jsem také odpověď na další dílčí výzkumné otázky:

- V čem rodiče nezletilých dětí spatřují příčinu své dlouhodobé nezaměstnanosti?
- Které aktivity musela rodina kvůli dlouhodobé nezaměstnanosti rodičů omezit?
- Jaký dopad má dlouhodobá nezaměstnanost obou rodičů na životní styl a trávení volného času celé jejich rodiny?

4.2 Strategie výzkumu

Pro svou výzkumnou část jsem si zvolila kvalitativní metodologii, neboť se domnívám, že je pro tento typ výzkumu nejvhodnější a to s ohledem na cíl výzkumu a na povahu zkoumaného problému. Kvalitativní výzkum nám umožňuje proniknout do hloubky problému a pochopit souvislosti zkoumaného jevu i důvod, proč se daný problém objevil. Touto metodou je možné získat velké množství autentických výpovědí od malého počtu respondentů s neopakovatelným popisem dané situace.

„Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy“ (Hend, 2005, str. 53).

K výhodám kvalitativního výzkumu patří podle Švaříčka, Šed'ové (2007) skutečnost, že výzkum nezávisí na předem vytvořené teorii, neboť nejsou předem dány hypotézy.

4.3 Technika získávání dat

Pro sběr potřebných dat jsem si zvolila techniku polostrukturovaných rozhovorů, které byly provedeny v rámci terénního sociálního šetření v domácnosti respondentů. Švaříček, Šed'ová (2007) polostrukturovaný rozhovor označují za hloubkový a dále uvádí, že se při kvalitativním výzkumu používá nejčastěji. Můžeme tak zjistit subjektivní výpovědi osob a je zde dán prostor pro přirozený popis situace, čímž se tento typ výzkumu liší od kvantitativního, kde jsou respondenti omezeni výběrem odpovědí v dotazníku. Za dva hlavní typy rozhovoru můžeme považovat polostrukturovaný rozhovor a nestrukturovaný (Švaříček, Šed'ová, 2007 hovoří o narativním rozhovoru).

U polostrukturovaného rozhovoru jsou předem připraveny otázky tak, aby respondenty co nejméně ovlivňovaly. U nestrukturovaného rozhovoru můžeme vystačit třeba i jen s jednou připravenou otázkou, kterou se pak snažíme respondenta přimět k přirozenému vyprávění o předmětu našeho výzkumu.

Na rozhovor je třeba se důkladně připravit. To znamená, že je nutné si předem připravit sérii otázek, které budeme pokládat, zajistit si souhlas se záznamem rozhovoru jako audiouzáznamu na diktafon a samozřejmě ubezpečit respondenty o jejich anonymitě a důvěrnosti.

4.4 Výběr výzkumného vzorku

Vzhledem k cíli výzkumu jsem zvolila metodu záměrného výběru. Hlavním kritériem pro výběr respondentů bylo, aby se jednalo o úplnou rodinu složenou z obou rodičů žijících ve společné domácnosti se svými nezletilými dětmi. Oba rodiče musí být nejméně 5 let v evidenci úřadu práce a v rodině musí žít alespoň dvě nezletilé děti (děti ve věku do 18-ti let).

Rodiny budou pocházet z místní příslušnosti Zlínského kraje.

Jelikož jsem dlouhá léta pracovala na oddělení dávek pro nezaměstnané, vycházela jsem ze znalosti sociální situace rodin, které byly naším oddělením dlouhodobě dopláceny dávkami v hmotné nouzi. Ze svého tehdejšího obvodu (od ledna 2012 přešla celá agenda na příslušné úřady práce) jsem si vytipovala 6 rodin, které splňovaly výše uvedená kritéria. Uvedené rodiny jsem začala oslovovat v abecedním pořadí. Z těchto šesti mnou oslovených rodin dvě odmítly účast na mém výzkumu z důvodu ostychu a třetí rodina nesouhlasila kvůli nahrávce na diktafon. Zbývající tři rodiny účast na mém výzkumu potvrdily.

4.5 Realizace výzkumu a sběr dat v terénu

V přípravné fázi mého výzkumu jsem si připravila sérii otázek, které budu respondentům klást. Poté jsem respondenty telefonicky kontaktovala a požádala je, aby mi pomohli v mém výzkumu, který jsem jim nastínila. Respondenti navrhovali, aby rozhovory probíhaly přímo u nich doma. Všechny tři rozhovory proběhly v únoru 2012. V domácnosti jsem se představila a blíže rodiny seznámila s projektem mého výzkumu. Poté jsem jim předala informovaný souhlas s poučením o možnosti odstoupení od výzkumu v kterékoli jeho fázi. Zajistila jsem si svolení rozhovory nahrávat na diktafon a ujistila respondenty o jejich anonymitě. Proto byly v textu jména změněna. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí od 30-ti do 60-ti minut. Délka rozhovoru byla závislá na komunikativnosti respondentů. Také diktafon značně ovlivňoval přirozenost rozhovorů, někteří respondenti byli z nahrávání velmi nervózní a zpočátku také málo otevření.

Další část mého výzkumu tvořila transkripce dat. Abych zachovala autentičnost výpovědí, rozhovory jsem doslovně přepsala (viz příloha P III – P V), s veškerými hovorovými výrazy. Přepis byl poměrně časově náročný.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

V poslední části mé práce uvedu data, které jsem svým kvalitativním výzkumem získala. Tyto poznatky budou tvořit základ pro můj výzkum. Tato část se bude skládat ze dvou kapitol. V první kapitole uvedu metodu pro analýzu získaných dat – otevřené kódování. Druhá kapitola bude věnována interpretaci dat.

5.1 Otevřené kódování

První částí kódování je otevřené kódování. Doslovně přepsané rozhovory jsem neustále pečlivě pročítala a jednotlivé pasáže textu jsem kodovala, tzn. každému tématickému okruhu jsem dle Švaříčka, Šed'ové (2007) přiřadila kód: *“tedy jméno nebo označení“*. (Švaříček, Šed'ová, 2007, str. 212).

V textu jsem identifikovala celkem 12 kódů. Obsahově podobné kódy jsem seskupila do tří kategorií. Vytvořené kategorie úzce korespondují s dílčími výzkumnými otázkami. Výsledky kódování jsem zaznamenala do tabulky.

1 . Tabulka – výsledky kódování

Kategorie	Kód	
Příčina nezaměstnanosti	Žlutá	absence praxe
	Tmavě žlutá	špatný přístup firem
	Tmavě zelená	špatná politika státu
	Růžová	mateřství jako problém
	Modrá	zdravotní omezení
Omezené aktivity	Tyrkysová	kroužky dětem
	Zelená	absence dovolené
	Fialová	jen doma
	Červená	kultura a sport
Dopad	Šedozeleň	absence přátel
	Tmavě červená	absence hmotných věcí
	Šedá	nenaplněné touhy

5.2 Interpretace dat

Při analýze rozhovorů s manželskými páry jsem rozebírala jednotlivé kategorie i kódy a snažila se o nalezení shodných odpovědí na hlavní i vedlejší výzkumné otázky. V textu jsem pro lepší zdokumentování jejich tíživé sociální situace dle Hendla (2005) využila přímé citace. „*Kvalitativní analýza je uměním zpracovat data smysluplným a užitečným způsobem a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku*“ (Hendl, 2005, str. 223).

KATEGORIE Č. 1 :

Příčina nezaměstnanosti.

Do této kategorie jsem sloučila kódy s následujícím barevným označením v textu : absence praxe (žlutá), špatný přístup firem (tmavě žlutá), špatná politika státu (tmavě zelená), mateřství jako problém (růžová) a zdravotní omezení (modrá).

Kód č. 1 – Absence praxe.

Dva z mnou oslovených respondentů se shodli v tom, že hlavní příčinou jejich dlouhodobé nezaměstnanosti je zejména absence praxe. Jedna z tazatelek uvedla, že vystudovala učební obor a ihned nastoupila na mateřskou dovolenou. Nezískala tudíž žádnou praxi ve svém oboru. Druhý z respondentů uvedl, že přestože vlastní řidičské oprávnění, ale nemá jako řidič potřebnou dobu praxe, prozatím zaměstnání nenašel: „*Chcou jako šoféry s padesátiletou praxi, ale ve věku pětadvacet let*“.

Kód č. 2 - Špatný přístup firem.

Odpovědi všech dotazovaných respondentů se shodují v tom, že v dnešní době je přístup mnoha zaměstnavatelů nevyhovující, jejich jednání považují za neseriózní: „*chtějí životopis a pak už se neozvou*“, nedozvědí se tedy ani výsledek svých přijímacích pohovorů.

Také se většinou setkávají s tím, že firmy většinou zaměstnání jen slibují, neboť si své pracovní místa nechávají jen pro známé, případně rodinné příslušníky. „*Jsou to většinou rodinné firmy, takže nehledají, anebo když už tak je to po známostech*“. Několikrát byla ze strany různých firem respondentům nabízena pouze „práce načerno“.

Respondenti se bohužel také setkali poměrně často i s firmami, které nevyplácely mzdu ani odstupné, v případě zániku firmy. Jedna tazatelka říká: „*I když manžel pracoval, tak třeba nedostal zapláceno*“, z čehož se vyskytly v rodině další problémy.

Kód č. 3 – Špatná politika státu.

První tazatel ve své odpovědi na výše uvedenou otázku říká: „*Úžasný systém, v této republice*“. Další muž rovněž apeluje na politiky, aby se zaměřili na podporu rodin s nezletilými dětmi a uvádí: „*aby tím trpěly děti, tak nad tím by se měl stát zamyslet a naši politici*“.

Další dotázaní se shodují ve svých odpovědích v tom, že je všeobecně velká nezaměstnanost: „*problém, sehnat si tu práci*“. Rodiči také poukazují na problém získání práce v oboru, který vystudovali a kterému se dlouhou dobu aktivně věnovali, neboť všeobecně mizí zájem o některé profese.

Kód č. 4 – Mateřství jako problém.

Dvě z mnou dotazovaných žen mi sdělily, že příčinu své nezaměstnanosti spatřují v mateřství a péči o děti. Jedna z žen v důsledku svého těhotenství byla nucena ze svého posledního zaměstnání předčasně odejít, neboť nemohla pracovat na noční a dvanáctihodinové pracovní směny. Druhá žena říká: „*problém pro ty zaměstnavatele jsou moje dvě děti, kdekoli dojdu tak mi řeknou jó, vy máte malé děcka, vy budete věčně na paragrafu a jako to my nemáme zájem*“. Dále pak dodává, že si nemůže také z důvodu péče o děti dovolit pracovat na třísměnný provoz.

Kód č. 5 - Zdravotní omezení.

Pouze jedna respondentka vidí důsledky nezaměstnanosti svého manžela v jeho zhoršeném zdravotním stavu; je neslyšící na jedno ucho, prodělal operaci kolene a tudíž nemůže vykonávat práci v hlučném prostředí, nemůže vykonávat ani práci, která vyžaduje dlouhé stání. Nesmí také nosit těžká břemena. Z těchto důvodů její manžel u několika přijímacích řízeních neprošel zdravotní prohlídkou a do zaměstnání nebyl přijat.

KATEGORIE Č. 2 :**Omezené aktivity.**

Do kategorie č. 2 jsem zařadila kódy s názvy : kroužky dětem (tyrkysová), absence dovolené (zelená), jen doma (fialová) a kultura a sport (červená).

Kód č. 6 – Kroužky dětem

Rodiny na tuto otázku shodně odpovídají, že si nemohou dovolit hradit dětem téměř žádné zájmové kroužky, přestože zájem dětí o tyto aktivity je velký. Poplatky za tyto kroužky jsou finančně velmi náročné, drahé jsou i různé sportovní pomůcky i ošacení. Pouze dětem z jedné rodiny bylo ze strany sociálního odboru dopřáno zúčastnit se dětského tábora a sportovního soustředění, neboť byl rodičům poskytnut na tento účel jednorázový příspěvek.

Tato problematika se týká také různých aktivit, pořádaných mateřskou školou a školou. Jedna z žen uvádí: *„když kluk divadlo nebo kino ve školce, vůbec, to si nemůžem dovolit, takže si ho radši necháváme doma, prostě ho omlouváme, že je nemocný“*.

Kód č. 7 – Absence dovolené.

Žádná z dotazovaných rodin neprožila v posledních letech společnou dovolenou. Jedna matka k trávení rodinné dovolené říká: *„sedíme doma, prostě na balkóně, ..., tak vypadá naše dovolená“*. Jeden z mužů rozvíjel myšlenku strávit dovolenou alespoň v kempu, pod stanem, ale v podstatě sám tuto možnost zavrhl: *„nemáme ani na ten stan, i kdybysme ten stan měli, tak zas si nemůžeme dovolit do kempu, zaplatit poplatek“*.

Kód č. 8 – Jen doma.

Všechny tři manželské páry odpovídají v podstatě velmi jednoznačně a úplně stejným způsobem: *„nemůžeme nikam chodit, jakože bysme si někam vyrazili, to u nás taky nehrozí“*.

Jedna z rodin navíc žije poměrně daleko od centra města, matka mívá velký nedostatek finančních prostředků a stává se, že: *„nemám ani na autobus, takže prostě víceméně nemáme co dělat“*. Další matka dodává: *„že nemáte ty finance, že se nikde nedostanete“*.

Kód č. 9 – Kultura a sport.

Nejvíce byly rodiny nuceny omezit své aktivity v oblasti kultury a sportu. Nenavštěvují kina, divadla ani koncerty. Nemohou si dovolit jezdit s dětmi například lyžovat. Nejsou schopni dětem dopřát ani menší výlety, například do ZOO : „*tam se děcka akorát podívají se školou*“. Finančně náročná pro rodiny je také návštěva městských koupališť (kde je pro děti spousta atrakcí) či zimních lázní, neboť vstupné je pro vícečlennou rodinu poměrně vysoké. Takže tuto aktivitu rodiny omezily pouze na občasnou návštěvu přírodních koupališť, kde je vstupné zdarma, případně jen symbolické a příliš nezatěžuje rozpočet rodiny. Jeden z otců říká: „*sem nepočítal, že se dostanu do situace, že když nás někdo odveze vykoupat se na prachsprostý venkovský rybník, kde je špinavá voda, je pro nás luxus*“.

Rodiče jsou nuceni své zájmy i zájmy dětí zaměřit na takové aktivity, kde nemusí nic platit, například využívají cyklostezek nebo chodí na dětská hřiště. Jedna z rodin si může dopřát výlet do zologické zahrady nebo po okolí města pouze za finanční podpory rodičů: „*jsme byli na Buchlově na hradě. To jsme se fakt rozšoupli teda*“.

KATEGORIE Č. 3 :

Dopad.

Pod tuto kategorii jsem zařadila kódy s názvy : absence přátel (šedozelená), absence hmotných věcí (tmavě červená) a nenaplněné touhy (šedá).

Kód č. 10 – Absence přátel.

Jedna z rodin při své výpovědi uvádí, že jim přátelé zůstali a dokonce se na ně mohou obrátit se žádostí o pomoc.

Zbývající dva manželské páry ale smutně konstatují, že o některé ze svých dobrých přátel přišly. Ta z rodin, která se kvůli nižším nákladům na domácnost přestěhovala až za město, ztratila možnost se s přáteli stýkat: „*jsme odříznuti od těch známých*“. Stále se ale mohou na některé obrátit a požádat je o pomoc. Nejedná se sice o finanční výpomoc, ale spíše o věcnou pomoc (ošacení a hračky pro děti, opotřebovaný nábytek).

Další žena s velkými emocemi odpovídá, že: „*od Vás dávají všichni ruce pryč*“. V minulosti měla spoustu kamarádek, postupně však o ně přicházela, neboť si nemohla dovolit se s nimi pravidelně scházet po kavárnách. Domů si je stydí pozvat, neboť v důsledku dlouhodobě nepříznivé finanční situace je jejich domácnost zanedbaná: „*tam padá*

omítka, tam je prasklé péro v pohovce“. Smutně dodává: *„najednou ste pro ně úplný plev. Prostě nic“.* Jeden z mužů, kterému ještě pár přátel zůstalo, se sám od nich raději odvrací, přestože dostává od nich pozvání do restaurace: *„jako to pořád nabízejí jednou za čas, ale je to strašně ponižující a nechcete si nechat platit“.*

Kód č. 11 – Absence hmotných věcí.

Všechny tři rodiny pocítují dopad své dlouhodobé nezaměstnanosti také v nedostatku hmotných věcí. Jedná se většinou o předměty dlouhodobé spotřeby (automobil, lednice, pračka, postýlka, nábytek, ošacení a sportovní potřeby pro celou rodinu). Dvě rodiny uvádí, že veškeré oblečení nakupují výhradně ve výprodeji: *„je to prostě že všechno z druhé ruky“.* Jedné z rodin vypomohl dokonce sociální odbor: *„hodně pomohla sociálka, třeba ledničku, prostě sehnali nám. Malý dostal kombinézu, sociální pracovnice nám to sehnala“.* Této věcné pomoci se bohužel ale každé rodině nedostalo. Jedna z žen se také obává budoucí možné stigmatizace jejího syna ze stran kamarádů: *„si začne všímat těch rozdílů, třeba ten jeho kamarád má kolo a no prostě třeba dotáhne nějaké staré kolo prostě na kterém jsem ještě lítala já“.* Tato situace v jedné rodině již nastala, další žena uvádí: *„se jí posmívají, že má takové kalhoty, že má takové tričko“.*

Kód č. 12 – Nenaplněné touhy.

Informanti se shodují v tom, že jejich největším přáním je najít si co nejdříve zaměstnání: *„moje jediná priorita je najít práci a stálý příjem“.* Chtěli by svou prací zvýšit své dosavadní příjmy natolik, aby byli schopni stýkat se s přáteli a aby si: *„když už třeba něco uvidím, si to budu moct koupit“.* Přáli by si, aby mohli vyplnit sny svých dětí a koupit jim to, po čem touží a umožnit jim navštěvovat zájmové kroužky, které by je bavily: *„strašně rád bych jí koupil šaty a viděl ji, jak mě poprvé zatancuje“.* Všechny tři rodiny se shodly také v tvrzení, že by rády s dětmi podnikaly různé výlety, navštěvovaly zábavní parky, mohly si dovolit jako celá rodina zajít na koupaliště.

Všechny tři rodiny se staly v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti rodičů trvale závislé na sociálních dávkách. Příjmy rodin jsou však sotva dostačující na výživu a ostatní základní osobní potřeby.

Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti se projevují především v rapidním poklesu příjmů, což zásadně ovlivňuje životní způsob a má negativní vliv i na životní úroveň rodin.

Prioritou se pro rodiče v jejich tíživé finanční situaci stalo zajištění stravy a úhrada nákladů spojených s provozem domácnosti.

Přesto se jedna z rodin ocitla i v takové situaci, kdy jim finanční prostředky na stravu nestačily a stravu byli nuceni zajistit prarodiče. Další rodina nedostatek financí také pocítuje ve složení stravy. Nákupy masa omezují na minimum, kupují nejlevnější potraviny. Skromní musí být i při pořizování hygienických potřeb a oděvů. V rodinách chybí také předměty dlouhodobé spotřeby a sportovní vybavení.

Nedostatek finančních prostředků se ve dvou rodinách projevil také zánikem sociálních vazeb. Od některých se přátelé distancovali sami, s některými se snaží kontakty rozvázat samotní respondenti. Ti se ze svou nepříznivou situací se stydí, a cítí se poníženi, neboť s přáteli nemohou podnikat společné aktivity, např. navštěvovat divadla, kina, koncerty, příp. kavárny. Necítí se ani dobře, když je přátelé hodlají navštívit v jejich domácnosti, neboť mají zastaralé a poměrně opotřebované vybavení bytu.

Všichni z informantů se téměř přesně shodují v tom, že se nejvíce nezaměstnanost rodičů dotýká jejich dětí. Ty nemohou navštěvovat téměř žádné zájmové kroužky, neboť jsou pro rodiče příliš finančně nákladné. Tuto skutečnost děti nesou velmi těžce. A úloha rodičů, jim tuto situaci vysvětlit, je zcela jistě nelehká. Malé děti to ještě nejsou schopny pochopit a ty větší, to asi ani pochopit nechtějí. Respektive se s danou situací nehodlají smířit.

Děti jsou ochuzeny také o společné akce s rodiči – výlety, dovolené a návštěvy zábavních dětských parků, městských koupališť či zoologických zahrad. Vyplnění volného času dětí je tak omezeno pouze na procházky, či hraní si na dětském hřišti.

Rodiče mají finanční problémy i při úhradách mimoškolních aktivit svých dětí a při pořizování základních školních pomůcek.

Nákupy ošacení omezují jen na ty nejnnutnější a to navíc z různých výprodejů. Jedno z dětí se dokonce stalo terčem posměchu svých spolužáků, kteří poukazovali na jeho nemoderní a

opotřeбенé ošacení. Nástupem do školních zařízení může tato situace nastat i u dalších z dětí.

Z uvedeného je zcela zřejmé, že se rodiny musely uskromnit ve všech oblastech svého života.

Životní úroveň rodin v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti rodičů tedy výrazně poklesla, rodiny si nemohou dopřát to, co pro ně bylo v minulosti samozřejmostí.

Na závěr všichni respondenti vyslovili své přání a touhu co nejdříve si najít své zaměstnání a zajistit tak rodinu stabilním a hlavně vyšším příjmem.

5.2.1 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkumem s rozhovory svých respondentů, jsem získala odpověď na hlavní výzkumnou otázku, která zněla : „Jak ovlivňuje dlouhodobá nezaměstnanost obou rodičů jednotlivé oblasti života rodiny s nezletilými dětmi“?

Nejvýznamnějším dopadem dlouhodobé nezaměstnanosti obou rodičů je prudké zhoršení jejich finanční situace.

Tato skutečnost ovlivňuje každodenní život rodiny, jejich společenské hodnoty. Rodiny se v důsledku nedostatku financí vyhýbají kontaktu s přáteli i s širším sociálním okolím.

Jsou silně narušeny rodinné rituály a zvyklosti, absertují nejen veškeré aktivity dětí, ale i společné aktivity celé rodiny, včetně dovolených.

Dospělí mají pocit, že nikam nepatří, že nejsou pro nikoho potřební. Mají pocit, že ztratili svou lidskou důstojnost, sebedůvěru, dostávají se do splínů a depresí.

Rodiny mají své nenaplněné touhy a přání, které však nemohou realizovat, neboť jsou nuceni své výdaje redukovat pouze na ty životně nejdůležitější. Téměř vše, co je v rodinách se zaměstnanými rodiči považováno za běžné a standardní, je pro mé respondenty nesplněným snem.

Rodiny se potýkají s nedostatkem peněz, mají pouze nadbytek svého volného času, který nemohou aktivně vyplnit. Společenský život rodin je chudý a v rodinách vládne nuda.

Všechny výše uvedené aspekty jsou pro rodiny velmi bolestivé.

Z mého výzkumu je tedy zřejmé, že dlouhodobá nezaměstnanost obou rodičů v rodině s nezletilými dětmi má dopad na kvalitu života celé rodiny.

ZÁVĚR

V teoretické části práce jsem popisovala pojmy, které se vztahují k výzkumnému cíli mé bakalářské práce. V jednotlivých kapitolách jsem popsala s pomocí odborné literatury pojmy práce, zaměstnání, nezaměstnanost jako sociální problém a systém sociálního zabezpečení. Kapitola druhá byla věnována funkcím rodiny, typům rodin a charakteristice rodiny s nezletilými dětmi, tak jak je vidí vnímají autoři. Ve třetí kapitole jsem se zaměřila pozornost na životní styl, životní styl a jeho složky, rodinu a životní styl a dlouhodobou nezaměstnanost a její dopady na životní styl rodiny.

V praktické části jsem uvedla cíl svého výzkumu, výzkumný problém, výzkumné otázky, strategii výzkumu, techniku získávání dat, výběr výzkumného vzorku, realizaci výzkumu a interpretaci získaných dat.

Účelem polostrukturovaných rozhovorů bylo zjistit, jakým způsobem a ve kterých oblastech života byly rodiny s nezletilými dětmi nuceny změnit svůj životní styl. Co všechno rodinám chybí a co by si samy přály.

Zjištěná data jsem zpracovala otevřeným kódováním a poté je interpretovala. Závěry svého výzkumu jsou uvedeny v praktické části.

Všeobecně je známo, že v naší zemi (ale i ve spoustě dalších zemích) panuje poměrně vysoká nezaměstnanost. Z tohoto důvodu by hlavním cílem politiky státu by měla být snaha o zmírnění nebo odstranění nepříznivých životních situacích všech těch, kteří tuto pomoc potřebují. Poskytnout všem lidem sociální jistoty, umožnit jim přiměřený životní způsob, dopřát jim alespoň průměrný životní standart a zajistit jim tak důstojné životní podmínky.

Snad by bylo řešením podporovat drobné podnikatele, snad by mohla být východiskem prevence, která by spočívala v předcházení nepříznivých životních situací.

Možná by bylo dostačující pozměnit systém sociálních dávek a rodiny s dětmi alespoň nepatrně zvýhodnit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Buriánek, Jiří. *Sociologie*. Praha : Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-304-3.
- Dufková, J., L. Urban a J. Dubský. *Sociologie životního stylu*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.
- Giddens, Antony. *Sociologie*.
- Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
- Keller, Jan. *Tři sociální světy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-031-5.
- Kraus, Blahoslav a Věra Poláčková. *Člověk prostředí výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- Kraus, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- Krebs, Vojtěch. *Sociální politika*. Praha: Aspi a.s., 2007. ISBN 80-7357-050-5.
- Mareš, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-901424-9-4.
- Mareš, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.
- Matoušek, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- Matoušek, Oldřich a Hana Pazlarová. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.
- Matoušek, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8.
- Možný, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- Švaříček, Roman a Klára Šedřová. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod. A podobně.

Č. Číslo.

Např. Například.

Příp. Popřípadě.

Tj. To je.

Tzn. To znamená.

Tzv. Tak zvaná.

SEZNAM TABULEK

1 . Tabulka – výsledky kódování

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I : Informovaný souhlas respondentů

Příloha P II : Záznamový arch polostrukturovaného rozhovoru

Příloha P III : Rozhovor s manželským párem č. 1

Příloha P IV : Rozhovor s manželským párem č. 2

Příloha P V : Rozhovor s manželským párem č. 3

PŘÍLOHA P I : INFORMOVANÝ SOUHLAS RESPONDENTŮ

Já,(příjmení a jméno respondenta) souhlasím s tím, aby se mnou Jana Černochová provedla rozhovor, který bude použit pro zpracování výzkumné části bakalářské práce na téma : „Vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na životní způsob rodiny s nezletilými dětmi“.

Byl/a/ jsem ujištěn/a/ o anonymním zpracování mnou uvedených údajů.

Dále jsem byl/a/ seznámen/a/ s možností odstoupení od výzkumu a to ve kterékoli jeho fázi.

Tímto uděluji svou souhlas s provedením výzkumu.

Ve Zlíně, dne

Podpis

PŘÍLOHA P II: ZÁZNAMOVÝ ARCH POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

Datum konání rozhovoru:

Začátek rozhovoru :

Konec rozhovoru :

Demografické údaje

	Matka	Otec
Věk		
Počet nezl. dětí		
Věk nezl. dětí		
Délka nezaměstnanosti		
Nejvyšší dosažené vzdělání a původní profese		

1. Jaké máte ve Vaší rodině v současné době příjmy (sociální dávky)?
2. V čem spatřujete hlavní příčiny Vaší přetrvávající nezaměstnanosti?
3. Jakým způsobem postupujete a jaké aktivity vyvíjíte při hledání zaměstnání?
4. Jak hodnotíte celkovou finanční situaci Vaší rodiny?
5. Domníváte se, že Vaše sociální situace má dopad na životní styl a trávení volného času Vaší rodiny? Pokud ano, jakým způsobem a jak tuto skutečnost vnímáte?
6. Musí se Vaše rodina (děti) uskromňovat v některých oblastech života? Pokud ano, ve kterých?

7. Máte pocit, že Vaše tísnivá finanční situace změnila okruh a počet Vašich přátel? Pokud ano, jakým způsobem?
8. Které z hmotných věcí Vám v současnosti nejvíce chybí?
9. Po čem sami v současné době nejvíce toužíte?

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR S MANŽELSKÝM PÁREM Č. 1

Datum konání : 2. 2. 2012

Začátek rozhovoru : 15.35

Konec rozhovoru : 16.05

Věk : Matka 36 let

Otec 43 let

Počet nezl. dětí: 3 nezl. dětí v rodině

Věk nezl. dětí : ten nejstarší bude mít 15, malá bude mít 11 a ten nejmenší bude mít 3

1. Otázka : Délka Vaší nezaměstnanosti :

Odpověď :

Otec : Oba 5 let

2. Otázka : Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání a profese, kterou jste vykonávali předtím :

Odpověď :

Matka : Já mám, jsem vyučený biochemik pro mlékárenskou výrobu a mám dvouletou nástavbu, jako podnikání v oboru, hned jsem nastoupila na mateřskou po škole a tím pádem jsem nezískala žádnou jako praxi, takže jsem pak nic nenašla, a našla jsem si až potom jako uklízečku.

Otec: Tak já jsem vyučený malíř, ale v podstatě od vojny jsem se živil jako šofér, řidič z povolání.

3. Otázka : Jaké máte ve Vaší rodině v současné době příjmy (sociální dávky)?:

Odpověď:

Matka: Moje mateřská, plus máme příspěvek na bydlení a přídatky a dostáváme dávku v hmotné nouzi. Tam je ten doplatek na bydlení. To je ten příspěvek na bydlení a na živobytí. My máme jako, já mám vlastně mám navrchu, jak chodíme navrch, tak tam mám přídatky na děti a příspěvek na domácnost a rodičovský příspěvek. A co chodíme dolů tak máme jen tu dávku v hmotné nouzi. Jenom ten příspěvek na živobytí.

4. Otázka : V čem spatřujete hlavní příčiny Vaší přetrvávající nezaměstnanosti?

Odpověď :

Otec : Úžasný systém, v této republice.

Matka : I když manžel pracoval tak třeba nedostal zaplacenou a tím vznikalo spousta dalších problémů. I kdyby pracoval, nebo teda nepracoval, tak bychom ani vlastně nikdy o tu dávku nežádali, ale my jsme se dostali fakt do takových problémů, že prostě nám hlavně nic jiného nezbylo. A nebo více méně to bylo vůči dětem nebo kvůli dětem jsme tam šli, protože, oni měli nějaký..., starší syn hraje basketbal a chtěl na nějaký turnaj a on byl dobrý, a tím, že byl dobrý, tak ho tam chtěli, tak nás tam poslali. Tudíž nás už paní tak nějak navedla na tu dávku. My bysme si asi ani..., nebo člověk o tom ani neví, že nějakou dávkou může dostat.

5. Otázka : Jakým způsobem postupujete a jaké aktivity vyvíjíte při hledání zaměstnání?

Odpověď :

Otec: Hm, aktivity, v podstatě úřad práce, infoservis, to je veškeré, co si člověk tady na internetu akorát najde, jinak už chtějí životopis a pak už se neozvou.

Doplňující otázka: A třeba osobní návštěva ve firmě?

Odpověď:

Otec: Když mě někde pozvou, jako na pohovor tak tam samozřejmě jdu ale většinou říkám ani se neobtěžuju, kdyby poslali esemsku - děkuju. Jednou se mi to, nebo dvakrát se mi to stalo za celou dobu, že mi někdy odpověděli jako nezbote se, nebyl jste vybrán, jo nebo něco takového, ale to je jedna z padesáti firem.

Doplňující otázka : Takže se spíš jakoby snažíte přes ten úřad práce?

Odpověď : Otec : Snažím se všemožně, všemožně. Kde se dá.

Matka : Dívá se na ten internet a tam hledá jako tu práci a nebo když tam zavolá, tak mu řeknou, že chtějí zaslat životopis. Osobně, osobně, tak jakože do firmy, že by šel tak někam, to většinou, když mu někdo z známých poradí, aby se tam šel zeptat, ale málo kde ho toto, většinou jsou to takové firmy spíš po známostech a to co on by si tak představoval, tak co on může dělat, je to o tom, že přemýšlí o těch známostech. Třeba jak byl teďko na tu brigádu, tak tam se mu líbilo, ale bohužel tam pan majitel to dovedl do takého stavu, že ho hledá i policie. Přitom ho tam furt chtěl, jakože mu to sliboval, že ho zaměstná. Takový neseriózní nějaký. Není takový sám, je jich bohužel takových daleko víc.

6. Otázka : Jak hodnotíte celkovou finanční situaci Vaší rodiny?

Odpověď:

Matka : Tak jako abych to řekla normálně, jak jako to nejsme zas tak na tom úplně nejhůř, jo, samozřejmě nemůžeme dětem, dopřát všechno, co by chtěly, jako bohužel, takových je asi víc, nejme sami v tom, nemůžeme nikam chodit, jakože bysme si někam vyrazili, to u nás taky nehrozí, ale jako máme jim dát co jíst. Takže spíš je na ten základ. Jako by že jsme neměli, ale vím, že se nám to stalo, že jsme fakt neměli, že jsme je museli poslat k babičce, aby se měli jak najest, ale teď momentálně když máme tu dávku, tak musíme zaklepat, tak jakžtak vycházíme.

7. Otázka : Domníváte se, že Vaše sociální situace má dopad na životní styl a trávení volného času Vaší rodiny? Pokud ano, jakým způsobem a jak tuto skutečnost vnímáte?

Odpověď:

Otec: Podívejte se, když jsou peníze, což je základ, tak nemusím sedět v sobotu, nedělu s děckama doma, ale můžu jet s něma na lyžovačku někde tak na Javorník, nebo já nevím někam, jo, v lázních jsme nebyli ani nepamatuju, jo, vždycky když jdeme do lázní, tak to je tak pětistovka minimálně, o Lešné, jo tam se tak děcka akorát podívají se školou, jo, v podstatě sedíme doma. Pořád. Jinak, všechno je otázkou peněz. A než bysme radši někdy někam šli, tak radši přikoupíme 20 deka salámu, protože tam ten navrchu, ten, když přijde a má hladovou, tak pro něho je málo 5 rohlíku málo na svačinu, jo k tomu minimálně 15 deka salámu a to je, on 3 krát denně tak jde do té ledničky. Radši, radši ať je tam, ať mají co jíst než... My sme si dovolili v létě jednou jít, akorát jsme byli tady na zahrádce, na pivečko, tam jsme si dali 2 a šli jsme dom. Nějak se nám podařilo, protože děcka byli někde zrovna pryč, byli u babičky někde, tak jsme si to mohli dovolit. Zajít si na pivko, ale jinak sedíme doma, nedá se nikam chodit.

Doplňující otázka : A přes léto podnikáte třeba aspoň nějaké malé výlety?

Odpověď :

Otec : Jinak akorát na koupališti, protože, byli jsme na Ostrožské, že, jednou. Je tam nejlevnější vlezné, sice je to trošičku dál, ale nezaplátí tam člověk, já nevím, stovku na den, nebo kolik tady chcou, různě na těch koupalištích, dyť to je hrůza.

Matka: Děcka byli na táboře. Tím, že nám to bylo zapláceno.

Doplňující otázka : Dostali jste nějakou jednorázovou dávku?

Odpověď :

Matka : Oni nám to celé normálně zaplatili, celý ten... Vlastně malá byla na táboře, dcera a ten starší byl na soustředění. Oba dva měli nějak to vyžití aspoň.

8. Otázka : Musí se Vaše rodina (děti) uskomňovat v některých oblastech života? Pokud ano, ve kterých?

Odpověď :

Matka: Tak v kultuře, tím, že nemůžeme nikam jít. Ani, ani vlastně dětem ty kroužky, třeba dcera by chtěla daleko víc někde chodit do kroužků, bohužel je všechno tak strašně drahé a na to, na to se nepřispívá, takže nemůže navštěvovat tolik, co by chtěla. Ani syn už vlastně teď nechodí tak nějak na ten, na ten basketbal, protože vlastně i když třeba mu na něco přispějí, tak stejně je to o tom, že mu musím ještě nějaké ty peníze dát. Jo, že třeba - nevím, oni byli, byli týden v Klatovech a jako ten pobyt a jídlo všechno tam zaplatili, ale já jsem ho tam nemohla poslat bez koruny, že jo. Potom to bylo - co měsíc někam jeli. Takže taky se už už to

tak omezilo, omezujem, že vlastně se nezúčastňuje úplně všech tady těch aktivit. To nejde. Takže defakto kultura, sport.

Otec : Třeba v tom sportu teď roste jak z vody, dá se říct a vemte si boty na něho a na ten basketbal, ty nejrozmnější za nejrozmnější peníze, máte tisíc, patnáctset, jo, a protože jednak roste a jednak v tom sportu jako tam nechodí pomalu, tam lítá, že, tak mu ty boty nevydrží ani sezonu. Ani sezonu, to je pár zápasů, pár tréninků, jo a přijde a ukáže kačera nebo něco takového, jo, a samozřejmě, když to jdete reklamovat, tak se vám akorát vysmějou že boty jsou, počkejte, jak ona to řekla - neúměrně opotřebené. Jo, tak co si o tom člověk pak má myslet.

9. Otázka : Máte pocit, že Vaše tísnivá finanční situace změnila okruh a počet Vašich přátel? Pokud ano, jakým způsobem?

Odpověď:

Matka : To ne, my máme pořád jedny a ty samé, a docela dobré, také nám kolikrát pomohli.

Doplňující otázka : Takže se na ně můžete spolehnout, případně obrátit jakoby o pomoc?

Odpověď : matka : Ano.

10. Otázka : Které z hmotných věcí Vám v současnosti nejvíce chybí?

Odpověď :

Matka: Nám žádné hmotné věci snad ani nechybí, my máme všechno defakto staré, ale funkční, takže poslední dobou bysme potřebovali novou lednici, ale ta ještě hrčí, tak. Jo a chybí nám vlastně momentálně postel pro malého, protože má postýlku on z ní vyrval šprušku a nechce v ní spávat, protože je tam velká díra. To je vlastně jediná taková věc, co nám tak chybí.

11. Otázka : Po čem sami v současné době nejvíce toužíte?

Odpověď :

Otec: Po práci, aby člověk donesl pořádné peníze domů a mohl si to doma užít, trošičku. Jako, není to nejhorší, ale opravdu člověk musí obracet každou korunu než ju někam pustí, jo, než ju někam dá. Ta potřebuje hadry, ten potřebuje to, ta potřebuje to do školy, jo, na nějaké hýření to není, a musí se to opravdu otáčet ta korunka, aby to padlo tam, kde má být a ne tam, kde to být nemusí. Na dovolenou bysme chtěli, no.

Matka: My sme nikde nebyli, no kolik má Martinka, jedenáct, takže 10 roků jsme nikde nebyli.

Otec: Dokud jsem tu práci měl, tak to nešlo, no teď to zase nejde, protože na to není.

Děkuji Vám za rozhovor.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S MANŽELSKÝM PÁREM Č. 2

Datum konání : 9. 2. 2012

Začátek rozhovoru : 17.10

Konec rozhovoru : 17.50

Věk : Matka 22 let

Otec 30 let

Počet nezl. dětí: 2 nezl. děti v rodině

Věk nezl. dětí : 2 a 1

1. Otázka : Délka Vaší nezaměstnanosti?

Odpověď :

Otec : Oba 5 let.

2. Otázka : Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání a profese, kterou jste vykonávali předtím?

Odpověď :

Otec : Já jsem vyučený číšník, profese jako zaměření číšník, ale aj kuchař trochu a více méně jsem měl trochu znalosti aj z němčiny, a různé takové ty minikursy, jako například barmanský kurs a to myslím nebyl kurs, to flambování a takové věci jako...

Matka : No, to jsou ty, no kurs, no.

Otec : No to jsou ty kursy prostě, jako k tomu, abych měl lepší jako to, toho číšníka.

Matka : No já mám základní vzdělání, dělala jsem dvě školy, já jsem reprodukční grafik pro média, bylo to s maturitou z tama jsem odešla, protože to prostě nebylo to, co jsem si představovala. A pak jsem dělala kuchaře – číšníka a to jsem dělala jako dva roky a pak jsem z tama odešla, protože už jsem pracovala a tu školu jsem nestíhala. A mám teďka vlastně pětiletou praxi jako v tomto oboru. Takže až teďka jsem vlastně na mateřské.

3. Otázka : Jaké máte ve Vaší rodině v současné době příjmy (sociální dávky)?

Odpověď:

Matka : Vlastně já mám jenom mateřskou, což dělá 3.600, plus 500 korun jako přírůstek na dítě.

Doplňující otázka : A jste dopláceni dávkama v hmotné nouzi?

Odpověď :

Matka : Ano, ale ty bere vlastně můj.

Otec : Já pobírám vlastně hmotnou nouzi a měsíčně to dělá nějakých 3300. Zhruba.

Doplňující otázka : To znamená je na tam příspěvek na živobytí...

Otec : Je tam příspěvek na živobytí a na bydlení, dávka k tomu.

Doplňující otázka : A máte i z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení?

Odpověď :

Matka : Teď ne v této době. Dřív jsme ho pobírali, ale pak jsme měnili bydliště a ještě tady nemáme, ještě nám nedali bydliště vlastně, když nemáme trvalé bydliště, tak nám příspěvek na bydlení nedají a ty údaje bydliště musíme mít ještě tři měsíce než ho dostaneme takže to zatím nebereme teda.

Doplňující otázka : A vy jste tady v podnájmu?

Odpověď :

Matka : Ano platíme nájem.

4. Otázka : V čem spatřujete hlavní příčiny Vaší přetrvávající nezaměstnanosti?

Odpověď :

Otec : Tak já si myslím, že je to aj v tom, že je za prvé málo práce jako v okrese Zlín, za druhé mé vzdělání číšník jako se moc neuplatňuje tadyk ve Zlíně, více méně když jsem dělal jako číšníka, tak jsem měl špatné zkušenosti hlavně se zaměstnancama, teda zaměstnavatelem, protože mě vlastně nevyplácel peníze a tak ještě navíc vlastně zdravotní problémy mám, neslyším na jedno ucho, bolí mě koleno, jsem po operaci kolena a vlastně číšníka jsem nemohl v době vlastně vykonávat, jelikož jsem měl záznam v trestním rejstříku.

Matka : No, já jsem jako vlastně dělala různě po hospodách, a tak a sama já vím, jakože prostě v těch hospodách je fakt jako umění najít si zaměstnavatele, který platí. Je hodně hospod, jakože mě hodně dluží, jakože, a tak jako teď je hodně hospod prostě, kde neplatí, no jako. Málo, málo který číšník tudlecnu práci, když je vyučený dělá, protože většinou na to dojde, že mu neplatí, takže já su teďka na mateřské, a naposledy jsem právě sehnala, jakože jsem dělala v Aldetraku ve Slušovicích, a tam ten platil dobře, ale tam jsem byla dva měsíce a pak jsem otěhotněla. A tam byly noční, dvanáctky a tak a nemohla jsem dělat v zakouřeném prostředí.

5. Otázka : Jakým způsobem postupujete a jaké aktivity vyvíjíte při hledání zaměstnání?

Odpověď :

Otec: Tak hlavně přes inzeráty, hlavně využívám třeba Infoservis si kupuju nebo na internetu se dívám po práci, nebo chodím na úřad práce ...

Matka : Sám si to obcházíš, že ty fabriky a tak ...

Otec : Nó, vlastně takovou tu činnost, když třeba jdu po městě, mě napadne do Mitasu se zeptat na práci, to je vlastně fabrika - výroba gum, tam jsou různé fabriky a vlastně komponenty ještě, u lisu tam jsem dělal dřív, tak jsem se tam byl zeptat a takové, takovéhle věci... A hlavně jako ten Infoservis třeba obvolávám, ty různé inzeráty a tak více méně se chodím ptát.

Matka : Ono v Infoservisu už kolikrát mu práci slíbili, ale bylo to třeba, to byla taková jedna to byla firma, menovalo se to In, a prostě, že to bylo až to v Kroměříži, a prostě, že by dělal řidiče a prodával by nějaké prášky, a byl tam jeden den a byl tam od šesti, od sedmi od rána až do devíti do večera a dostal stovacet korun, protože nic neprodal. Takže, jakože takové, když celý den člověk jezdí a dělá někomu šoféra, takže to bylo takové dost mizerné, no, takže se na to vykašlal, že protože tomu nestačilo ani na cestu do Kroměříže a zpátky a na svačinu. Takže, takže to se prostě nedalo, no. Jinak, furt, prostě dycky když někdy třeba někam jdeme a on uvidí cedulku, a tak si tam zajde, že třebas ..., on právě že neslyší na jedno ucho, takže nemůže dělat v hlučném prostředí, takže odpadají fabriky, takže nemůže nikde dlouho stát.

Otec : Mě, mě vlastně mohli přijmout ve Slévárně, v Malenovicích tam přijímají lidi, jo, už jsem měl všechno domluvené, jenže jsem vlastně heprošel tou vstupní prohlídkou, tak mě prostě nevzali, že kvůli tomu uchu, to samé se mě stalo ve Vivě kovárna, taky už jsem měl všechno domluvené, bum, vlastně to shořelo kvůli tomu uchu, že vlastně v hlučném prostředí nemůžu pracovat, a kvůli tomu mě zase nevzali, no a když jsem chtěl dělat číšníka, tak vlastně trestní rejstřík že, není čistý, výmaz vlastně trvá dlouho, pět let myslím dokonce, takže teďka jsem si o to zažádal a teď mi to budou jako toto .a..

Matka : No, nabídka jako teď se vlastně boří nebo opravujou ty patnáctá budova ve Svitu a tak, aj tam mohl jakože dělat jako brigádu, no jenže zas protože je po operaci s kolenem tak nemůže zas nic tahat, jakože nemůže třebas vozit kolečka, takže prostě to zas taky nemůže.

Otec: To je jedno s druhým, no je to jedno s druhým prostě. To, to byl zas problém, sehnat si tu práci, jako.

6. Otázka : Jak hodnotíte celkovou finanční situaci Vaší rodiny?

Odpověď:

Matka : No, je to celkem jakože málo, hodně málo peněz, protože když zaplatíme nájem, tak nám celkově skoro vůbec nic nezbyde, tak aj trochu nám pomáhají rodiče, nebo máme výhodu v tom, že vlastně jakože děti, děti, dědí prostě oblečení, prostě po příbuzných, a tak, mám malého pětiletého brácha, takže on vlastně dědí všechno, ha, takže to máme celkem výhodu, a no prostě je to prostě blbě třeba v tom, že nemám po každé na plínky pro malého a pro malou, prostě tak musím používat látkové, musím to přepírat a žehlit. Třeba

pak už nebylo na Sunar, tak sem musela používat obyčejné mléko, takže jakože i ty děti když vidí něco v obchodě, když malý už něco chce, tak mu to třeba nemůžu koupit a on to nechápe. Tak je to takové blbě, no.

Doplňující otázka na otce : Chcete k tomu Vy dodat?

Odpověď:

Otec: Ona už něco říkala, takže s tím naprosto souhlasím a ..., ale zas jako na druhou stranu musím..., třeba nám **hodně pomohla sociálka** třeba s tím, že jsme třeba potřebovali nějaké vybavení bytu jako, třeba **ledničku**, tak se postarali, prostě **sehnali nám**.

Doplňující otázka : Zakoupili, anebo jste dostali nějakou jednorázovou dávku ?

Odpověď :

Otec : Jednorázovou dávku vlastně, a tím jsme vlastně uhradili tu ledničku, a vykázali jsme ten účet, že jo.

Matka : To nám hodně pomohlo.

Otec : A taky nějaké oblečení.

Matka : **Malý dostal** před vánocemi **dostal kombinézu**, že, která vlastně normálně stojí kolem tisíce korun, tak, tak prostě jakože **sociální pracovnice**, pracovnice paní Su...nám to **sehnala**, to nám taky hodně pomohlo, protože na zimu by měl tak možná bundu a když je pak mráz, tak v tom se nedá chodit, sáňkovat nebo tak. To je určitě lepší.

7. Otázka : Domníváte se, že Vaše sociální situace má dopad na životní styl a trávení volného času Vaší rodiny? Pokud ano, jakým způsobem a jak tuto skutečnost vnímáte?

Odpověď:

Matka : Tak určitě má, protože **jinak bych třeba malého dala do plavání, nebo do nějakého kroužku**, nebo samozřejmě nejsou peníze, třeba **když měl narozeniny, jsem si říkala, že bysme ho vzali do Galaxie, jako do toho dětského parku**, jenže tam je to strašně drahé, že tam vlastně rodinu s dvěma dětmi to vyjde na den a na hodinu pětiset korun, že, takže **o tom si můžeme nechat tak akorát zdát**. A **celkově prostě nemůžeme nikam**, kolikrát **chci s malým do města, tak nemám ani na autobus**, takže zvlášť teď, když je zima, tak se nedá jít pěšky, **takže prostě víceméně nemáme co dělat**. Hm, jako, **malého nemáme kam vzít, nejde nic, prostě. Když nejsou peníze, tak můžem být tak akorát doma**, nebo chodit na procházky.

Otec: Ale volný čas jako třeba trávit jako se dá něco vymyslet, že, třeba i bez těch peněz jako třeba ...

Matka : **No** jako **můžeme jít k rodičům třeba** nebo tak.

Otec : Určitě třeba přes léto, že koupání a takové věci...

Matka : No přes léto, to jo, ale když je zima, tak je to takové...

Otec : Ale je pravda, jakože fakt člověk musí hodně omezit jako ten styl života tady v tomto směru, třeba **nemůže chodit na nějaké pěkné drahé koupaliště**, že, **musí si vybrat** třeba **obyčejný rybník**, jo tady v tomto jako vidím ty rozdíly, jakože se musí člověk prostě uskromnit, ale jako aj tak se to dá prostě snést.

Matka : No, dá se to jako, třeba **bylo by fajn, třeba kdyby malý chodil třeba do nějakého kroužku** nebo tak, nebo, kdyby něco uměl, **do nějakého hudebního kroužku bych ho teďka dala**, třeba **zajímají ho tady nástroje hudební**, co máme doma **nebo do plavání**, to už jsme chtěli dát už od malička, **ale to bylo taky strašně drahé, takže jsme si to prostě nemohli dovolit**.

Doplňující otázka: Někjaké výlety třeba podnikáte nebo zoo dovolené společné, byli jste někde společně, nebo jak dlouho jste nebyli?

Matka : **Dovolenou, to jsme si určitě dovolit nemohli**, ale **loni v létě jsme jako byli v zologický zahradě**, tak **tam jsme byli ještě s rodičema** od mého partnera, **tak to jsme si mohli dovolit**, ale jinak jsme nebyli nikde. Eště vlastně **jsme byli na Buchlově na hradě**. Ale tak to bylo fakt, jakože **to jsme se fakt rozšoupli teda**. (Smích).

Otec : Tak nicméně využíváme třeba aj **ve Zlíně, je cyklosteska**, že **tam se dá taky**, jsme si pořídili starší brusle a vlastně jsme tam bruslili a s Mílou s kočárkem, že jsme vozili takže...

Matka : **Jsme se** tam **zastavili tam bylo** takové **malé dětské hřiště**, jako malý se tam sklouzl že, tak si to užil on aj my.

Otec: Tak určitě je ve Zlíně jako hodně míst kam se dá zajít aj jako bez peněz. Ale říkám, člověk si už potom musí vybírat jako kam může jít a kam nemůže jít, jako nemůže jít všady. Že, to je jasné.

Matka : No.

8. Otázka : Musí se Vaše rodina (děti) uskromňovat v některých oblastech života? Pokud ano, ve kterých?

Odpověď :

Matka: Takže vlastně ani my si nemožeme nikam zajít s malým nemožeme nikam, třeba oblečení si nemožem pořídít, nebo v jídlu taky hodně, že, třeba maso si taky dopřejeme jenom svátečně, že, je na nás drahé, že kolikrát třeba nemám ani na pečivo tak musím upéct doma chleba a prostě tak. Třeba dělám jenom těstoviny na oběd, jako několik dní předtím než dojdou peníze než dojde matefská, třeba jsme týden absolutně bez peněz. Takže vlastně ve všem se musíme uskromnit. Já jsem si na sebe třeba oblečení nekoupila už strašně dlouho už. Tak fakt bylo, že jenom když něco potřebuju tak musím jít do, do výprodeje a něco si sehnat jako nebo v sekondendu. Protože jinak bych na to neměla.

Otec : Tak ty věci hlavně oblečení z druhé ruky, protože to je levnější, tak určitě třeba co bych chtěl třeba si někde zajít třeba jako na koncert nebo tak, jo... Tak na to nejsou peníze ale tak to chápu. Když nemám práci tak jako to je jasné že nemůžu tak po koncertech lítat, že.

Matka : Ale tak jsou věci, které by člověk opravdu chtěl, že, tak znáte to, že ...

Otec: Ale ten základ prostě toho, toho života, jako toho životního, nějaké úrovně tam prostě je jako, že to prostě není na nějakém bodu mrazu že tam prostě člověk s tma penězma když je, když umí hospodařit jo tak si myslím, že s tím jako vyjde. S tma penězma. Ale říkám je to všechno takové prostě na půl, no je to prostě že všechno z druhé ruky prostě třeba člověk musí být v tomto trochu aktivní a řešit to takhle třeba se známým, hodně prostě být v kontaktu co mají třeba známí děti a tak že pomůžou jako navzájem. Třeba kdybychom byli úplně sami a děcka neměli jako tu možnost třeba po těch rodičích oblečení nebo známí co mají takhle děti tak to by bylo hodně jako těžké, jo, ale takhle třeba říkám, kámoš rušil třeba postel tak za odvoz, jo. Třeba jsme si poskládali nějaký nábytek prostě, to je všechno z druhé ruky, ale říkám to jsou známosti. To mám třeba výhodu jo, ale třeba když někdo tu výhodu nemá, tak si myslím, že je to pro něho o hodně horší. Jako.

Matka : Vlastně i jsme si museli sehnat co nejlevnější nájem, jakože kdybychom měli třeba dražší nájem, tak už bysme si nemohli vůbec nic pořídít takže, ale sehnali jsme si celkem dobrý byt. A zas díky tomu že berem aspoň nějaké ty peníze, tak máme takovou tu životní úroveň, aspoň tu minimální, že můžem prostě bydlet jako lidi a pořídít si aspoň základní potraviny a aspoň něco, no. Jakože aspoň malému můžu koupit aspoň občas ty plínky a někdy nějakou třeba hračku nebo tak aj když většinu věcí vlastně podědil, že po tom mém malém bratrovi, takže aspoň něco si něco za ty peníze můžem pořídít. Ale fakt je to jenom ten základ to minimum prostě, že když člověk fakt něco třeba chce tak si o tom může nechat tak akorát zdát, protože prostě na to nemá. Hm.

9. Otázka : Máte pocit, že Vaše tísnivá finanční situace změnila okruh a počet Vašich přátel? Pokud ano, jakým způsobem?

Odpověď:

Matka : No jakože, jakože přátele máme pořád, ale vlastně se s něma skoro vůbec nestýkáme, protože nemáme na kredit, že abysme jim mohli telefonovat nebo nemáme na to abysme si třeba s nima zašli a scházet se minimálně, třeba někdy zajdou k nám na návštěvu, ale je to fakt minimálně, takže přátele že když, když jsou tak, tak jsou ale s něma nestýkáme kvůli vlastně kvůli financím, že.

Otec : Vlastně kvůli té vzdálenosti, oni bydlí jinde než my, že a takhle kdybysme měli peníze vlastně nebo auto, že tak sednem do auta a tak si to člověk objezdí, že a je v kontaktu s tma jako víc, že. Takhle vlastně jsme trochu odříznuti od těch známých, jakože vlastně se vidíváme málokdy a většinou přijedou oni za náma nebo je to prostě už je to o něčem jiném. Dřív jsme to už prostě neřešili, že když vlastně jsme byli takhle sami jako ještě u rodičů, že jako nějaké příjmy jo, takhle, to šlo, že to člověk neřešil. Ale teďka si to člověk jako uvědomí jakože vlastně jakoby se s tma známými jako rád viděl, třeba, když si člověk večer vzpomněl zajedem za něma pokecáme, a nemože, protože vlastně je to daleko pro vás nemáte peníze prostě.

Matka : Nemožete se ani ozvat, zavolat si, nic prostě. Kredit na telefonu si dobijím, asi tak jednou za rok, jenom že protože mi vlastně vždycky přijde esemeska že nám tu simkarta zruší, tak si musím nabít jako kredit, ale jinak prostě nijak na to nemám prostě, no.

Doplňující otázka : A třeba, že by vám nějak pomohli nebo tak?

Odpověď :

Matka : To jo, oni nám třeba jako někdy pomáhají, když jsme třeba tady sedačku když jsme prostě sehnali za odvoz tak nám to pomohli jako odvézt nebo sehnali nám jako auto třeba pomohli nám se stěhováním, jo, když jsme se museli z minulého bydliště rychle odstěhovat, tak prostě hnedka jakože jsme je sehnali a pomohli nám.

Doplňující otázka : A finanční výpomoc třeba z jejich strany ?

Odpověď :

Matka : Tak od přátel, oni to jsou většinou lidi, kteří jsou na tom hodně podobně, protože teďka je to celkově s tou prací hodně mizerné a každý jako nemá peněz na rozdávání takže jako finančně ně, ale třeba jako ty věci, jakože staré křeslo třeba nebo některé třeba hračky po jejich dětech, oblečení jako co mají jako taky oni, tak dávají, ale přímo finance, tak to ně.

Doplňující otázka : Vy chcete k tomu něco?

Otec: Ne, já myslím, že Hanka to říkala jako přesně.

10. Otázka : Které z hmotných věcí Vám v současnosti nejvíce chybí?

Odpověď :

Matka: Tak z hmotných věcí, tak asi jako oblečení a auto, že to by se nám hodilo, protože to vlastně, když jakože vlastně že díky tomu, máme levný nájem, tak zase bydlíme strašně daleko od města zas jako ta doprava prostě nějaká je pro nás problém.

Otec : A pak pračku.

Matka : Pračku, že, taky musím u toho stát prostě a furt vytírat zem pod tím, jakože protože z tama nepřetržitě teče voda. Nechce to ždímat, takže musím ručně ještě ždímat.

Doplňující otázka : A nějakou jednorázovku na tu pračku jste si nezkusili požádat?

Odpověď:

Matka : No, teď protože už jsme dostali, my jsme neměli vlastně žádnou ledničku tak jsme dostali už na ledničku tak prostě vlastně nemáme nárok už zase na pračku.

Doplňující otázka: Aha, tam je to nějak teďka omezené?

Matka : Tam teďka právě, my jsme na tu ledničku dostali minulý rok a oni nám to dali kvůli tomu tak narychlo, že ono se to teďka od tohoto roku ruší, myslím. Takže to už asi na to nebudem mít ani nárok.

Doplňující otázka : A Vám?

Otec : No....

Matka : Třeba vysavač by se ještě hodil, že?.

Otec. Mě teďka nic nenapadá jako, ale tak určitě to auto jako, já su takový skromný jako, já toho moc tak nepotřebuju, no takže já fakt Ale tak určitě hlavně třeba pro malého třeba když do budoucna určitě jako budu mít strach, že budu to nebudu moc pořádit třeba aj kolo, jo. Třeba malé, jo, dětské a teď jsem se třeba díval, je to hodně drahé ty kola jako pro malého. A třeba teďka na zimu třeba bobý jo, nebo takhle. To jsou taky problémy to sehnat.

Matka : No a třeba malý bude mít příští rok tři roky a začne třeba chodit do školky a už si začne všimát těch rozdílů že on teď třeba ten jeho kamarád má kolo jak to, že on si ho nemůže dovolit a prostě že on potom si myslím na to bude hodně trpět tím, že třeba ostatní děti prostě mají kde co a on prostě třeba dotáhne nějaké staré kolo prostě na kterém jsem ještě lítala třeba já, když jsem byla malá. A ještě se mu všeci za to budou smát, jako. Takže si myslím, že on potom tím bude trpět víc než my. My už jsme si na to celkem zvykli, ale třeba občas by se hodilo mít třeba jakože na nákup, že když vlastně když dělám furt akorát třeba ty těstoviny nebo tu rýži. No, takže si myslím, že on potom fakt jakože to kolo bude chtít a třeba i teďka sáně jsme na

zimu sehnali, že jakési staré paní prostě, je měla na půdě, zavazely jí, takže jinak by jsme ani todleńcto neměli. Jsme měli opravdu štěstí.

11. Otázka : Po čem sami v současné době nejvíce toužíte?

Odpověď :

Matka : Tak aby už si můj konečně našel práci nějakou solidní, kde ho vezmou, i je celkem jedno, kolik by vydělal, hlavně, aby prostě nějakou tu výplatu dostával a my bysme se mohli posunout o kousek dál, trochu si vybavili byt a už žili tak jak normální lidi, vlastně. A mohli se stýkat vlastně s přáteli, že, mohli když už třeba něco uvidím, co se mi prostě bude líbit, si to budu moct koupit a nebudu muset všechno počítat vlastně na koruny. Když člověk peníze nemá, tak musí řešit fakt vyloženě doslova každou korunu. Musí furt nad vším přemýšlet a když si to koupím, tak si pak nebudu moct dovolit zase tamto. Jo, a prostě, pak když už ty peníze budou, tak nad tím nebudu muset tak přemýšlet aspoň.

Otec : Určitě, určitě si myslím, že naší životní situaci by zlepšilo, kdybych sehnal konečně nějakou práci jako, kdybych měl pracovní smlouvu, všechno, měsíční příjem, pravidelný, to určitě by změnilo hodně toto bych si hodně přál jako, aby to vyšlo.

Matka : Ono, když se nám vyplní tohle, tak už pak všechno půjde samo. Hm.

Otec: V tomto vidím asi největší problém, jako zatím, no, v té práci prostě. Jako věřím tomu, že ji najdu prostě, nějaké možnosti se už rýsujou, tak uvidíme, no.

Děkuji Vám za rozhovor.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR S MANŽELSKÝM PÁREM Č. 3

Datum konání : 21. 2. 2012

Začátek rozhovoru : 17.10

Konec rozhovoru : 18.15

Věk : Matka 38 let

Otec 44 let

Počet nezl. dětí: 2 nezl. děti v rodině

Věk nezl. dětí : kluk pětiletý a holka má třináct roků

1. Otázka : Délka Vaší nezaměstnanosti?

Odpověď:

Matka : No, já po mateřské, nepracuju pět let.

Otec : Pět let, taky.

2. Otázka : Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání a profese, kterou jste vykonávali předtím ?

Odpověď:

Matka : Hm, já mám učební obor, ukončený závěrečnou zkouškou v oboru strojní mechanik.

Otec : Ano, taky mám vzdělání učňovský obor zakončený závěrečnou zkouškou, čili 40 měsíců učební obor, ano. Tři a půl roku studia, zakončený závěrečnou zkouškou.

3. Otázka : Jaké máte ve Vaší rodině v současné době příjmy (sociální dávky):

Odpověď:

Matka : Tak bereme příspěvek na živobytí, pak myslím že nějak se to menuje doplatek na bydlení ááá protože máme dvě děti, tak přídavky na děti.

4. Otázka : V čem spatřujete hlavní příčiny Vaší přetrvávající nezaměstnanosti?

Odpověď :

Otec : Tak víte, já jsem dělal vlastně po vyučení, celou dobu, jsem vyučený jako karosář abych to tak upřesnil trošku a celou dobu jsem dělal u jedné firmy ve svém oboru a firma, jak už tak u některých bývá, prostě šla do ztracena a zkrachovala, ubývalo zakázek, přestali chodit zákazníci, postupně to přešlo v to, že nás přestávali aj platit, podnikatelé, a jako jasně jsme skončili jako firma. Nedostali jsme ani odstupné, takže tím jsem skončil no a pak jako boptávka po takovém učební oboru moc velká není. Jo, snažil jsem se, mám aj řidičák takže jsem se snažil aj něco jiného, ale zatím jako opravdu tu nic není. Navíc u toho řidiče nemám praxi, takže všichni chtěou, kde jsem se přihlásil na inzeráty nebo na to, chtěou jako šoféry s padesátiletou praxí, ale ve věku pětadvacet let, takže co k tomu dál dodat. Já myslím, že to hovoří za vše.

Matka : Tak já především spatřuju problém v tom, že problém teda problém pro ty zaměstnavatele jsou moje dvě děti jo, protože kdekoli dojdou tak mi řeknou jó, vy máte malé děcka vy budete věčně na paragrafu a jako to my nemáme zájem jako a víte, když už vám to řeknou, když už je člověk tak dlouho nezaměstnaný tak nebo nemáte ani ty peníze na to abyste se nějak upravili, jak některé ženské prostě, nehty že, vlasy a takhle a už přijdete někde na ten pohovor a na člověku to prostě de vidět že ty peníze nemá jo, tak s vama taky jednájí způsobem bych řekla kolikrát až takovým škaredým že vám řeknou nemáme zájem, ne, vás vůbec jako prostě udělají takový pohled, že vůbec jak nějaký pól prostě vůbec nemají zájem a navíc v mém oboru většinou přijmou spíš muže pak je tam trojsměnný provoz, takže vůbec jako s dětma zatím malýma si nemůžu dovolit chodit na tři směny prostě to nejde, no. Tak snad kdyby ten manžel aspoň našel práci, jo tak už to není taková hrůza, člověk by si našel nějaké ty brigády nebo sem tam. Navíc když už vám něco nabídnou tak je to větší-nou práce načerno to zas nechcu, protože sme se tady s manželem bavili, že to jako se vám nepočítá na dů-

chod na nic a člověk bude dělat do nevidím, že tak by nějaký ten důchod aspoň chtěl nějak našetřit no a říkám, hlavní, hlavní je asi ty děti. Děti, to je, to je přítěž, prostě dneska je to přítěž.

5. Otázka : Jakým způsobem postupujete a jaké aktivity vyvíjíte při hledání zaměstnání?

Odpověď :

Otec: Tak jako standardně, klasicky internet, že inzeráty, ale nejenom to že vyhledávám inzertní noviny, ale opravdu sám i navštěvuji různé firmy, chodím se ptát, zasílám životopisy, některé firmy mi řeknou rovnou, že nikoho nehledají, v druhé mi třeba aspoň řeknou, jó, zašlete životopis. Už je to zas třeba známka té firmy že jsou vstřícnější a i ta naděje pro mě je taková jako, že náhodou třeba že co kdyby se ten životopis chytil, takže hlavně inzeráty, úřad práce, a jako prostě rozesílám životopisy, poptávky, inzeráty, navštěvuji vlastně ty řetězce obchodní naše, kde každý vlastně má při tom vstupu tu inzertní tabuli a někdy se tam i ty inzeráty objeví, že hledají zaměstnance, ale některé jsem zkoušel, ale spíš mě to připadá, že si tak někdo z toho dělá legraci, protože na žádný sem se nechytil. Nedej bože, že vůbec že se mě dostalo nějaké seriózní odpovědi takže... Toto asi víc nevím, co bych měl dělat.

Matka : No tak jak manžel říká, určitě každé ráno, když vstaneme tak první je prostě hned jestli jsou nějaké změny na internetu, jo protože tam sleduje prostě nějaký ten pohyb té nabídky té práce, ale říkám v našem oboru velice nic moc, že.. Jak říkal už manžel jsou to většinou rodinné firmy, takže nehledají, anebo když už tak je to po známostech a, a takhle, takže se ptám spíš po těch supermarketech v Kauflandu jsem třeba byla tam jsou takové ty letáčky, že si tam můžete dát tu práci sháním a chodím to tam číst, když du na nějaký ten nákup, po kamarádkách, teď jsem dělala chvíli brigádu, že sem roznášela ty letáky, ale tak víte, to s tím si vůbec nic nevyděláte, no, co jako já si myslím, že pokud víte jak spadnete dolů prostě z té, nějaké, nějaké té laťky, tak už vám ani ti známí nechcú nějak pomoci a nemají ani zájem jo, takže spíš rodina se tak ptá po rodině, už jsme i říkali, že bysme aj za prací dojížděli, že bysme už aj konečně prodali aj byt, a přestěhovali se kvůli práci, ale zatím zkoušíme. No. Všelijakými způsoby, co jdou vlastně, no.

6. Otázka : Jak hodnotíte celkovou finanční situaci Vaší rodiny?

Odpověď :

Otec: Tak je to špatné. Určitě je to špatné. Víte, člověk dospělý, který je smířený defakto nebo je nucen být smířený s tou situací tak na tu finanční situaci přistoupí nějak prostě, jo, jinak to nejde, nejde. Ale, jo těžko, těžko se to vysvětluje dětem, které mají svoje zájmy, které vidí svoje vrstevníky svoje kamarády a o to víc mě to mrzí potom, že se to těžko vysvětluje, že to nejde proč to nejde. Tatko, proč to nejde? Proč má kamarádka to a já to nemám, jo takže ta, ta celková finanční situace je defakto až ponižující, jo, v důsledku těch dětí, jo, prostě, to, kdo to asi nezažil, tak to nepochopí. Ty děti tím trpí nejvíce, jo. Nad tím by se měli naši politici zamyslet jako a podporovat rodiny, aby trošičku to usnadnili, protože každý člověk nemůže být zaměstnaný, nebo ne, nemůže být zaměstnaný, každý chce být zaměstnaný, ale prostě někdo to štěstí má, někdo to štěstí nemá a aby tím trpěly děti, tak nad tím by se měl stát zamyslet a naši politici.

Matka : No, víte je to hrozné, když tak vidíte, že třeba najednou od vás dávají všichni ruce pryč a je to jenom všechno o tom, že nemáte ty finance, že se nikde nedostanete, takže se nemáte s kým bavit, prostě nemůžete si nic koupit, je to prostě, je to pro ženskou je to úplně hrozné, když vidí děti, že jim nemůžete dát to, nebo ono, jo, prostě holka je ve věku třinácti let, každý jako zná, že v tomto věku se chce holka líbit, chtěla by to, no prostě nemůžeme si to dovolit. A vysvětlit jí to v tomto pubertálním je hodně složité, takže abych pravdu řekla, já si odtrhávám i to jídlo od úst, jak se říká, jenom abysme mladé koupili, to, co potřebuje, aspoň aby ona se trošku vyrovnávala, samozřejmě pak posloucháme otázky od syna : „A já nemám, a já nemám a ona má, jo, takže prostě je to, je to hrozné, ta situace je opravdu špatná, jako. Prostě člověk už by za tu práci dal cokoli jenom, aby měl nějakou práci. Já neříkám vydělávat milióny, to nikdo nechce, ale prostě ale aspoň na tu normální, normální životní úroveň. Na tu, na ty potřebné, prostě každodenní potřebné věci. Na nic extra. Člověk to nepotřebuje, nebo už se dostal do takové situace, že už ani, ani na tu laťku nic extra nepřemýšlí, chce prostě jenom to normálně, to minimum, to, co jako je normální.

7. Otázka : Domníváte se, že Vaše sociální situace má dopad na životní styl a trávení volného času Vaší rodiny? Pokud ano, jakým způsobem a jak tuto skutečnost vnímáte?

Odpověď:

Matka : Hm, tak dívejte, jak už jsem řekla, je to je to vypadnuté prostě z toho normálního života, kdy ty, kdy ste měli kamarády, měli ste známé, sem tam se šlo, třeba když už to řeknu tak za nějakou tou zábavou, vůbec nevím, co je to dneska divadlo, co je to kino, to vůbec, jako to navíc jako to, aktivity dětí ve školách jako lyžařský výcvik, teďka dcera má třináct roků, v sedmé třídě měla jet na povinný lyžařský kurz, no v žádném

případě jsme jí to nemohli zaplatit, protože to bylo samozřejmě po vánocích a člověk byl rád, že na vánoce koupil aspoň to jídlo, né žádné dárky, ale aspoň to jídlo natožtak aby, aby zaplatil lyžařský kurs. Takže vůbec, jo, když kluk divadlo nebo kino ve školce, vůbec, to si nemůžem dovolit, takže si ho radši necháváme doma, prostě omlouváme ho, že je nemocný, protože aby mu nebylo mezi dětma zase studno, že vlastně vůbec na to nemáme. U dcery je to zrovna tak, protože, víte, jaké jsou děti, kór ve věku třinácti let, se jí posmívají, že má takové kalhoty, že má takové tričko, samozřejmě, že to dostaneme od známých, od rodičů, chodím po bazárech, jo, takže jako je to, je to, víte je to hrozné pro tu matku je to úplná hrůza vidět tu holku, jak se trápí, protože by jí člověk chtěl dát to nejlepší ale prostě, prostě nemůže, jo. Takže kolikrát s manželem večer, když, než usneme, tak prostě opravdu usínáme v slzách tomu, že je to prostě v beznaději. Je to hrůza a co víc k tomu říct? Je to hrůza.

Otec: No tak určitě, no já nemůžu jinak než souhlasit s manželkou ta situace sociální je opravdu katastrofální jo, předtím jsme byli zvyklí na určitou životní úroveň jo, prostě, neříkám, že jsme si mohli dovolit co jsme chtěli, ale dětem jsme dopřávali jako v podstatě na co jsme měli, jo, a dneska to šlo prostě tak tragicky dolů, že syn se chtěl přihlásit do kroužku, fotbalového a těžko vysvětlujete pětiletém klukovi, proč ho tam nemůžu přihlásit, proč, proč ostatní kamarádi tam můžou ze školky a proč já nemůžu. „Taťko, proč tam nemůžu, no, protože nemáme peníze na to, takže jako opravdu tragedie je v tom, že ty děti to nechápou a a nemůžeme jim to umožnit, tu, tu zábavu ten volný čas, přitom já si myslím, že právě vyplnění volného času dětem, tím vychováváme k nějaké té odpovědnosti a jo, k nějakému smyslu života a do budoucnosti, ten základ.

Matka : Ano, víte, dcera ona třeba je pohybově nadaná jako pěkně tančí, jo, chtěli bysme ji nějakého hip-hopu nebo do nějakého tanečního kroužku, jó jako přijdete tam a řeknou vám sedumset na půl roku, no tak jako, to vůbec nemáme šance, že, kde máte nějaké vybavení, tenisky, nebo nějaký ten úbor na to, jo, nebo vůbec, takže, víte je to hrozné poslouchat ji třeba, že v pokojíčku plače jenom z toho důvodu, že prostě opravdu ta situace je taková. Že ta zábava, ta zábava jde úplně někam, nechcu říct, ani kam.

8. Otázka : Musí se Vaše rodina (děti) uskromňovat v některých oblastech života? Pokud ano, ve kterých?

Odpověď :

Otec : No tak nejenom, samozřejmě, celá rodina se musíme uskromňovat že, ať jsou to rodiče a hlavně ty děti jo, ale to, znovu navážu na to co jsem říkal. My jako dospělí s manželkou to chápeme že ...

Matka : No tak jak už jsme tady s manželem říkali, že, by to ten lyžák, jo nebo ty kina, divadla, ve školce, ty akce víte, v té škole oni říkají, základní školství bezplatné, no není to pravda, to víme všichni, že, tam, tam je kino, tam je něco do výtvarné výchovy, tam je do pracovky, tam mají divadlo, no šedesát korun za divadlo, to vůbec nemáme šanci dát, takže, jak jsem říkala, holku omlouváme, že je nemocná, že jí bolí hlava nebo něco, protože by se jí děcka smály, že na to nemá. No kluk, ten ještě nemá z toho ještě rozum takže to nějak tak nějak neřešíme, prostě řekli jsme si, že musíme co nejrychleji tu práci sehnat než kluk bude taky mět z toho taky rozum a, aby to neodnesl taky, protože jako víte, co, to tady toto, tuto situaci si ty děcka nesou prostě potom celý život, že. A jako, jak se jednou zahrabete pod ..., tak už není jednoduché se dostat ven. Jenomže, jak říká manžel, to prostě, kdo to nezažije, tak vůbec tu situaci neumí pochopit jo, kolikrát se setkáváte s názoroma, ááá oni se flákají, nedělají, nehledají, jo, ale prostě víte to vás, tak strašně mrzí, jo, protože přece nejsme žádní darebáci, kteří si pořídili děcka a nechcou jim dopřát, my jim chceme taky dopřát to nejlepší, prostě, prostě je taková doba, jo, a jako když vám někdo nadá, vymlouvat se na dobu, ale ona taková doba opravdu je, jo a to není vymlouvání, to prostě je opravdu situace v této době. Takže uskromňujem se úplně ve všem.

Otec: Určitě, určitě, jako přesně, jak ta věta zazněla, poslední, musíme se ne v některých oblastech života uskromňovat, prostě ve všem! Jako, tu situaci člověk, který toto nezažil, nepochopí. Nepochopí, dostali jsme se do situace, kde jsme si nikdy nemysleli, že se tam ocitnem. Chodím dneska škemrat o práci, vysvětluju, proč je to tak, proč je to tak, nikomu nepřeju zažít ten pocit, kdy už pět roků chodíte na úřad práce, je to opravdu frustrující a ponižující. Už bych řekl, i ti úředníci se na vás dívají tak nějak z patra, jakoby ani nevěřili, že, že tu práci opravdu hledáte. Já už v dnešní situaci bych bral práci jakoukoliv, prostě jenom abych rodině dopřál ne nějaký..., já nepotřebuju luxus, ale opravdu ten základní standard, abysme měli. Aby děti mohly navštěvovat kroužky, a já nepotřebuju ani na dovolenou, ale abysme si občas vyšli s manželkou do divadla, do kina, a říkám a ty děti, to je priorita, aby, aby opravdu aspoň měli ten standard. Pro někoho to je standard, jako pro nás je to vlastně luxus teďka. Takže souhlasím s tou poslední větou, že jsme se opravdu museli ve všech oblastech života jako uskromnit. Jo, nemluvím ani o dovolené, že, jako to, to už pět roků je pro nás něco nepřírodního, takže my jsme jako, závidíme lidem, i kteří jedou na dovolenou někde na chatu v okrese, ve kterém žijou, takže, co k tomu říct, no, je, je to smutné, je to tragedie, prostě vysvětlujte dětem,

že nemůžeme jet ani tady ani někde pod stan, nemáme ani na ten stan, nehledě na to, že i kdyby sme ten stan měli, tak zas si nemůžeme dovolit někde do kempu, zaplatit poplatek, dneska přijedete do kempu, co jsem tak slyšel od známých, platíte za vzduch v některých rekreačních oblastech, platíte za stan, platíte za auto, takže i když nemáme stan, takže nemáme ani to auto a nemáme ani vlastně čím se tam dostat.

Matka : Navíc jako třeba v létě, kluk chce jít na koupaliště, jo, ani to jako vlastně si velice dovolit nemůžeme, protože koupaliště stojí strašné peníze, jo, takže, abych pravdu řekla, protože má pět roků, tak když ho vemou sousedi, tak jim dáme aspoň těch pětacyřicet korun na to koupaliště a sme rádi, že tam nemusíme jít my, protože bysme to prostě neměli jak udělat. To samé s dcerou, jo. Prostě jde s kamarádkama, protože tá už má třináct roků, že, tak de a my sedíme doma, prostě na balkóně a teďka sme si s mojim dělali srandu v létě, že teďka si prostě tady dáme lavór, dáme si tady květináče a budeme se cítit, že sme někde na Havaji. Jo, smích... Tož tak asi tak, tak vychá... vypadá naše dovolená, no.

Otec: Já bych k tomu ještě dodal, je fakt, že opravdu kdysi sem nepočítal, že se dostanu do situace, že vlastně, že když nás někdo odveze vykoupat se na s prominutím ten výraz – prachsprostý venkovský rybník, kde je špinavá voda, což je pro nás luxus takže, ať si o tom každý udělá obrázek sám jako. Jsou lidi, kteří chodí k moři, koupališti a my jezdíme s dětma do, do kačáku, venkovského.

9. Otázka : Máte pocit, že Vaše tísnivá finanční situace změnila okruh a počet Vašich přátel? Pokud ano, jakým způsobem?

Odpověď:

Matka : Tak jako ženská i na mateřské jsem měla spoustu kamarádek víte, ale víte, jak je to mezi babama. Bavíte se jo, o kosmetice, kadeřnictví, hadrách, prostě na to já nemám, jo, prostě. Takže sama sem na sobě pocítovala, že vlastně mezi těma kámoškama su v podstatě potichu, protože nemám ani co říct. Nemám vůbec ani o tom už ten přehled nemám, víte protože v té situaci už ani se na to nechcete jít dívat ani do toho obchodu ani radši nejdu protože pak máte jenom slzy v očích, když vidíte, co si lidi kolem vás kupují a vy si prostě nemůžete dovolit ani ten s prominutím blbý antiperspirant. Ne, netoužím po parfémec, netoužím po žádných luxusních hadrách, ale úplně ty obyčejné věci. Říkám, chodím do sekáče nakupovat že, a no jako neříkám pro sebe ani už v tom sekáči si nekoupím ale aspoň pro tu holku pro toho kluka, jo. Kamarádi, no samozřejmě, když jsme dřív chodili do kina, do divadla, tak jsme šli se známýma, nebo sme šli do té hospůdky třeba, nebo, nebo v létě, že tak jak sou ty letní zahrádky a tak pokecat, posedět. Teď prostě se s nima nemůžeme rovnat, takže vůbec nemůžeme jít takhle, deme sami na procházku tak večer no a děcka vůbec jako kamarády radši si domů ani nezvem, protože samozřejmě tam padá omítka, tam je prasklé péro v pohovce, prostě by to všechno chtělo změnit, ale jak říkám, jsme rádi, že máme na ty základní potraviny. Natožtak na to ostatní.

Otec : Tak určitě změnila okruh přátel, ze začátku to bylo tak. Jako ti, ti opravdoví přátelé zůstali, jo což by se dalo počítat defakto ani ně už na jedné ruce. Jako přátelé byli, ale tak jak říkala manželka, takže ti přátelé postupně odpadovali tím způsobem, že kdysi sme byli na různé akce zvyklí, jezdili jsme spolu na dovolené, říkala Renča, že sme chodili do hospůdky občas sme si zašli na pivo, jo, ale prostě když musíte vysvětlovat těm lidem, že už nemůžete si dovolit ani někde jít sednout jak se říká i na to jedno pivo, tak ti přátelé, ano, ze začátku to bylo tak jasné, jsme kamarádi, nedělej si starosti, pojďte, sme rádi, že vás vidíme, zaplatíme ale jako po té době je to takové ponižující že po té době už to vlastně ani nechcete, i když ti přátelé opravdu říkám ti věrní, jako to pořád nabízejí jednou za čas, ale je to strašně ponižující a nechcete si nechat platit.

Matka : Víte, to hrozné, já třeba když jsem měla kámošky, tak jsme šli sem tam na kafe nebo tak jo a teďka já si řeknu, třeba zeptám se třeba kámošky, jako takové té svojí nejlepší kámošky : „ Jako vy ste byli na kávě s holkama, že?“ „No my už jsme ti ani nevolali, ty bys stejně nešla, že?“

Víte to je, to prostě úplně vám, to jak kdyby vás bodl do srdce, jo, protože najednou ste pro ně úplný plev. Prostě nic.

Otec: Já si myslím, že to snižuje aj takovou tu lidskou důstojnost. Že člověk byl předtím nějaký takový rovný, soběstačný s těma přátelama a dneska, dneska, jak to řekla manželka, že už vám ani nevolají, protože oni si vlastně už odpověděli sami. Ty bys stejně nešla, takže opravdu, ta lidská důstojnost de dolů, strašně dolů.

10. Otázka : Které z hmotných věcí Vám v současnosti nejvíce chybí?

Odpověď :

Otec: Hm, tak já, jako chlap řeknu, že nám chybí auto, protože kdybysme měli auto jo, dneska, mě by stačilo úplně staré auto, prostě, které by bylo pojízdné, do kterého bych mohl naložit rodinu a odjet aspoň, aspoň dvacet, třicet kilometrů za město a někde je vyvést a pokochat se, já nevím, přírodou, děcka do zoo, jo na

výlet, někde k rybníku, ale, ale si myslím, i když kdybysme to auto měli, tak stejně bysme neměli na ten benzín, takže ta situace je to všechno jedno s druhým, jo. Když budeme mět auto, stejně nebudeme mět na benzín. Možná to je dobře, tak jak to je, že nemáme ani to auto, protože by stálo před barákem, neměli bysme na pojistku, na benzín, nedokážu si představit, z čeho bysme to platili.

Matka : No, šak **auto sme měli, ale to sme museli prodat**, že, protože sme, prostě jednou byli na tom tak špatně, že sme neměli ani na nájem, na, měli jsme nějaký dluh na energii, na vodě, tak sme museli, prostě byli sme nuceni prodat aspoň známým auto, abysme mohli tady tyto doplatky zaplatit, protože nám hrozili exekucí, víte jak je to dneska, hned vás strašíjou, normální obyčejné lidi hnedka strašíjou tím nej, nejhorším co může být a z toho má každý strach, že. No, co nám chybí. Já bych strašně ráda, teda **toužím po nové pračce**, jo protože peru vlastně ve vířivce, normálně taková ta romo pračka, víte, jak co musíte máchat ve vaně potom všechno, takže, samozřejmě nevím, jestli je tam větší spotřeba vody, že, nebo tak, takže bych si přála aspoň tu pračku. Já tak dceru mladou bych taky chtěla naučit třeba aj prát, že, nebo takhle ale, radši ju k tomuto nepustím, protože přece jenom je to dřina i pro mě, natož tak pro ňu, no a po čem, no to auto to by byl asi sen, no jako, tak si jet někde na výlet a pouštět třeba draka, nebo prostě jet se vykoupat k nějakému tomu rybníku, no, bohužel no asi to **auto a pračka bych tak řekla že to je takové nejdůležitější**.

Doplňující otázka : A zkusili jste si požádat o nějakou jednorázovou dávku na tu pračku?

Matka : No zkusili, ale řekli nám, nevím, jestli úřednice mě jenom tak tím odbyla, nebo jestli to opravdu tak je, že prostě nemáme nárok. Že máme vlastně byt, i když je po mojí mamince jo a samozřejmě manželovi rodiče nám taky hodně pomáhali, co se týče zase vybavení, ale řekli nám, že si máme prodat byt. Že jako prostě na to nemáme nárok. No, tak, kam už bysme šli, pod stan, nebo, takže tady tyto otázky už člověk ani nechodí pokládat, protože to, to se dostanete potom do takové úplné deprese, hrůzy, a to, že to nemá, to vůbec tam ani radši nechodit se ptát na něco.

Otec : No víte, je, teď jak to tak poslouchám, já opravdu už bych upřednostnil i tu pračku před tím autem, protože když vidím ženu, jak opravdu pere všechno v rukách, jo, jako prostě máte hromadu prádla, normálně kdysi sme to hodili do pračky, že vypralo se červené, vypralo se barevné, vypralo se bílé, prostě za, za dvě, tři hodiny bylo vyprané a měli sme čas pro sebe a dneska, dneska vidím manželka jako pere, začne ve dvanáct a než to všechno v rukách přepere, takže to mě taky jako mrzí, že jí nemůžu nijak pomoci v tomto, aby, aby tak jako se nedřela zbytečně, jo.

Matka : Víte a pak víte, sedíte s večer s manželem u televize a vidí tam ty krasavice, které mají tam řasenky, ruce namazané, jako víte taky ho to určitě mrzí, když si říká, tam taková baba, kurňa a já tady takové mozoly z praní a všechno to jako víte není to sranda. Člověk i má takovou tu ženskou degradaci jako v sobě, že prostě pak bych taky chtěla mít. Tam nemít vrásky, tam nemít to, být krásná, opálená v plavkách, ale prostě bohužel, bohužel.

11. Otázka : Po čem sami v současné době nejvíce toužíte?

Odpověď :

Matka : Tak já abych pravdu řekla určitě proto, abysme mohli splnit aspoň ty, ty nějaké přání svých dětí to znamená **pro mladého nějaké to pěkné nové kolo, nějaké ty krásné brusle**, po který touží, prostě nosí mi furt nějaké obrázky, co nám naháží do schránky, sleva, sleva, sleva, tak aspoň něco takového. **Pro holku**, asi **bych jí zaplatila ten kroužek toho tančení**, protože fakt je nadaná, hrozně bych jí to přála. Víte já hrozně **toužím** prostě **jit do toho obchodu a koupit jí třeba nějaké to tričko** nebo prostě koupit jí to spodní prádlo už přece jenom začíná vospívat trošku víte a vždycky mi moje maminka říkala, první podprsenka to, no, bohužel, prostě nemůžeme, jo takže. To bych si přála prostě, splnit nějaké sny svojich dětí.

Otec : No, **moje největší přání je najít práci**. Najít práci, kde bych opravdu už měl jistotu, že nějakou korunu přinesu, zabezpečím rodinu a **koupit manželce pračku, koupit dětem** jako **různé sportovní potřeby, koupit kopačky klukovi, přihlásit ho do fotbalu, koupit kolo, abysme mohli spolu jezdit, koupit vlastně kola pro celou rodinu**, abysme všichni mohli spolu jezdit, jo, **dopřát dětem kroužky, dceři vlastně ty taneční**, jo, strašně rád bych jí koupil šaty a viděl jí jak mě poprvé zataneuje, takže **opravdu moje jediná priorita je najít práci a stálý příjem**.

Děkuji Vám za rozhovor.